MĚSTO ROSICE.

Nástin dějepisný a statistický.

Podává

JOSEF JANELE.

V ROSICÍCH 1907.

Nákladem Městské rady. — Tiskem Ferd. Navrátila v Ivančicích.

Všem obyvatelům

Rosic,

města Žerotínova,

věnováno.

Předmluva.

Jen dál! Čas nový nové chce mít činy,
den nový vzešel k nové práci nám,
jeť sláva otců krásný šperk pro syny —
však kdo chceš ctěn být, dobuď cti si sám!
(Jan Neruda — Zpěvy páteční.)

Rychlý vývoj městečka, značný vzrůst obyvatelstva, zejména pak význam jeho pro celé okolí, byly podněty, aby obecní zastupitelstvo zažádalo o povýšení Rosic na město. Žádost vypracoval a přímo kabinetní kanceláři Jeho Veličenstva asi před půl rokem podal zemský poslanec **Dr. Ludvík Chlum**, advokát z Jihlavy. — Když došla zvěst o příznivém vyřízení žádosti, usnesla se městská rada v prvé schůzi dne 14. října 1907, aby tato — pro budoucnost Rosic velmi významná událost historická — oslavena byla dne 24. listopadu.

Byl jsem pověřen čestným úkolem napsati ku dni tomu slohem přístupným památník, jenž by obsahoval stručné dějiny a místopis Rosic.

Lituji, že nebylo možno delší dobu práci se věnovati a více pramenů prozkoumati. Snesl jsem, co bylo možno a nastává nutnost stále o věci té pracovati a nové prameny shledávati; zřízení městského musea mělo by pro místní dějiny význam nemalý. Zachránila by se tak po předcích mnohá památka, jež by jinak jistě zkázu vzala. Minulost je základem přítomnosti i budoucnosti. A koho by nezajímal dějepis? V dějinách jako v zrcadle vidíme život milých předků našich. Ze skvělých skutků jejich čerpáme hrdost vlasteneckou a posilu k dalším snahám, ze zpráv o jejich útrapách — poučení a výstrahu.

„Minulost za sebou má národ český slavnou. Teď potřebí, abychom se vzdělávali . . .“ praví ve svém odkazu r. 1876 Frant. Palacký. Budoucnost náleží jen národům statečným a vzdělaným!

Na nás jest, bychom na zvelebení celku (města, národa), nikoliv na svůj vlastní prospěch pracovali, bychom dle vzoru Žerotínova ušlechtilostí a vzdělaností vynikli a slávu českého jména stále šířili. Majíce ve znaku

štiku buďme stále duševně čili; pěstujme více upřímnosti, pravdy, více lásky, poctivosti, mužnosti. Pěkně praví Neruda v „Kosmických písních“ :

„Bude-li z nás každý z křemene,
jest celý národ z kvádrů.“

Děkuji všem, kteří mně radou i pomocí přispěli, zvláště pak slavné městské radě, pp. Frant. Táborskému a Janu Remundovi. Děkuji dále p. Ph. Dr. Frant. Šujanovi, řediteli druhé české reálky v Brně, za laskavé přehlédnutí části dějepisné; sl. Moravské musejní společnosti a Musejnímu spolku v Brně za bezplatné půjčení štočků.

V Rosicích, v úmrtní den Komenského (15. XI.) 1907.

Josef Janele.

PRAMENY: Pamětní knihy města Rosic. — Vlastivěda Moravská č. 23. *Aug. Kratochvil.* Die Markgrafschaft Mähren. *Aug. Prokop.* — Dějiny panství Veverského. *Karel Eichler.* — Dějiny Velké Bíteše. *Jan Tiray.* — Moravská jména místní. *Fr. Černý a Pavel Váša.* — Topografie diecese Brněnské. *Al. Hrudička.* — Karel st. ze Žerotína. *Dr. Kameníček.* — Historické Rozhledy „O Karlu st. ze Žerotína“. *Kar. Červinka.* — Listy Karla st. ze Žerotína. *Vinc. Brandl,* atd.

C. k. okresní hejtmanství v Brně dne 11. října 1907.
Číslo 1159/5
A

Představenstvu města

v Rosicích.

Jeho c. a k. Apoštolské Veličenstvo ráčilo nejmilostivěji Nejvyšším rozhodnutím daným 20. září 1907 městys ROSICE povýšiti na MĚSTO.

Vyhovuje výnosu c. k. ministerstva vnitra ze dne 3. října 1907 č. 26769 sdělenému výnosem c. k. místodržitelství ze dne 8. října 1907 čís. 57.347 jest mi velikým potěšením, zastupitelstvo obce v Rosicích o tomto uvědomiti.

Podotýká se zároveň, že jest představenstvu města volno, za účelem osvědčení tohoto Nejvyššího skutku milosti o vyhotovení Nejvyšší listiny výsadní stran povýšení městyse Rosic na město zakročiti.

K žádosti této bylo by připojiti heraldicky a v barvách provedený nástin městského znaku, jenž v diplom pojat býti má, a poplatek za vyhotovení v částce 350 K (tří set padesáti korun) ředitelství pomocných úřadů při ministerstvu vnitra zaslati.

Co se týká městského znaku města Rosic podotýká c. k. ministerstvo vnitra, že dle obsahu privileje z r. 1535, uschované v šlechtickém archivu tamtéž v opise, přiřknuto bylo obyvatelům městečka Rosic užívání štiku v modrém štítě jevící znakové pečeti.

Na základě této privileje a hledíc ku té doby obvyklému vystavování městských znaků měl by správný svrchu uvedeným náčrtkům znakovým za základ sloužící heraldický popis Rosického městského znaku zníti následovně:

„Modrý štít, v němž zobrazena jest štika v přirozené postavě a barvě plovoucí. Na hlavním okraji štítu obklopeném ornamentálním bronzově barevným lemem spočívá stříbrná zední koruna se pěti viditelnými cimbuřími."

Kdyby městská obec Rosice uznala jinaké zobrazení znaku, tu bylo by jí zobrazení to odůvodniti.

Zpráva ze dne 1. února 1907 se vrací.

C. k. místodržitelský rada:

Schön.

VIRIBUS UNITIS.

My František Josef První

z Boží milosti

CÍSAŘ RAKOUSKÝ; APOŠTOLSKÝ KRÁL UHERSKÝ;

král Český, Dalmatský, Chorvatský, Slavonský, Haličský, Vladiměřský a Illyrský; arcivojvoda Rakouský, velkovojvoda Krakovský, vojvoda Lotarinský, Salcburský, Štýrský, Korutanský, Krajinský, Bukovinský, Horno- a Dolnoslezský; velkokníže Sedmihradský; markrabě Moravský, knížecí hrabě Habsburský a Tyrolský

atd. atd.

ráčili jsme z Naší Nejvyšší císařské a královské moci Naším rozhodnutím ze dne 20. září 1907

Náš věrný MĚSTYS ROSICE

politický okres Brno okolí, v Našem markrabství Moravském, přihlédajíce k jeho spořádané obci a k jeho zdárnému rozvoji, ku prosbě obecního zastupitelstva na

MĚSTO

povýšiti.

Mimo to povolili jsme Našemu věrnému

městu Rosicům

užívati tuto popsaného a barvami vyobrazeného MĚSTSKÉHO ZNAKU a to:

Modrý štít, ve kterém jest vyobrazena plovoucí štika přirozené podoby a barvy. Na horním kraji štítu vroubeného ozdobným okrajem barvy bronzové spočívá stříbrná zděná koruna s pěti viditelnými zuby.

Na svědomí tomu jsme vlastní rukou tento diplom Naším císařským jménem podepsali a pečeť Našeho císařského Veličenstva přitisknouti dali.

Dáno a vyhotoveno skrze Našeho milého a věrného skutečného tajného radu a ministra

dr. Richarda svobodného pána Bienertha,

rytíře Našeho rak. cís. řádu železné koruny první třídy atd.

v Našem říšském hlavním a sídelním městě VÍDNI dne dvacátého pátého října roku tisícího devítistého a sedmého.

František Josef m. p.

Ministr vnitra:

Dr. Richard svobodný pán z Bienerthů m. p.

Podle nejvyššího vlastního rozkazu Jeho cís. a král. Apoštolského Veličenstva:

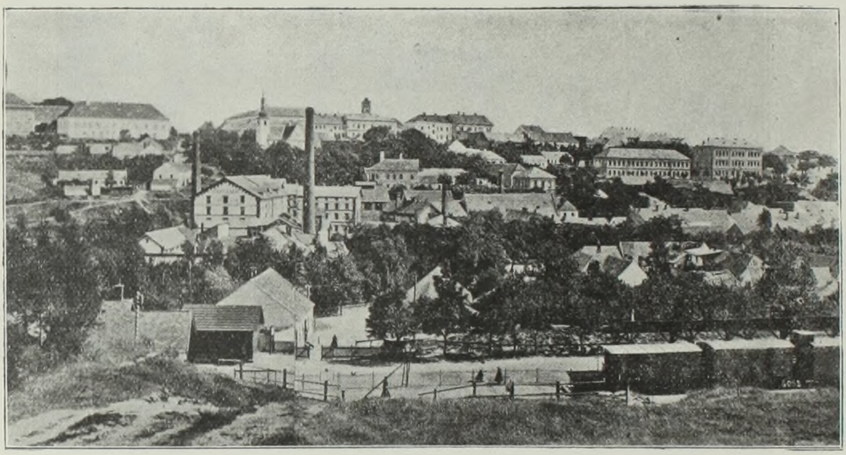
Štěpán svobodný pán Kriegs Au,

c. k. ministerský rada m. p.

Výsadni listina tato napsána je na čtyřech listech pergamenových, jichž obrubu tvoří znaky všech zemí rakouských: na jednom listu je v barvách umělecky provedený městský znak. Listy jsou svázány do velké knihy s červenými deskami sametovými; i na zlaté tkanici visí veliká pečeť císařská v kovovém žlutém pouzdře, o průměru 12 1/2 cm. Na deskách jest vyražen pozlacený rakouský orel.

Poloha.

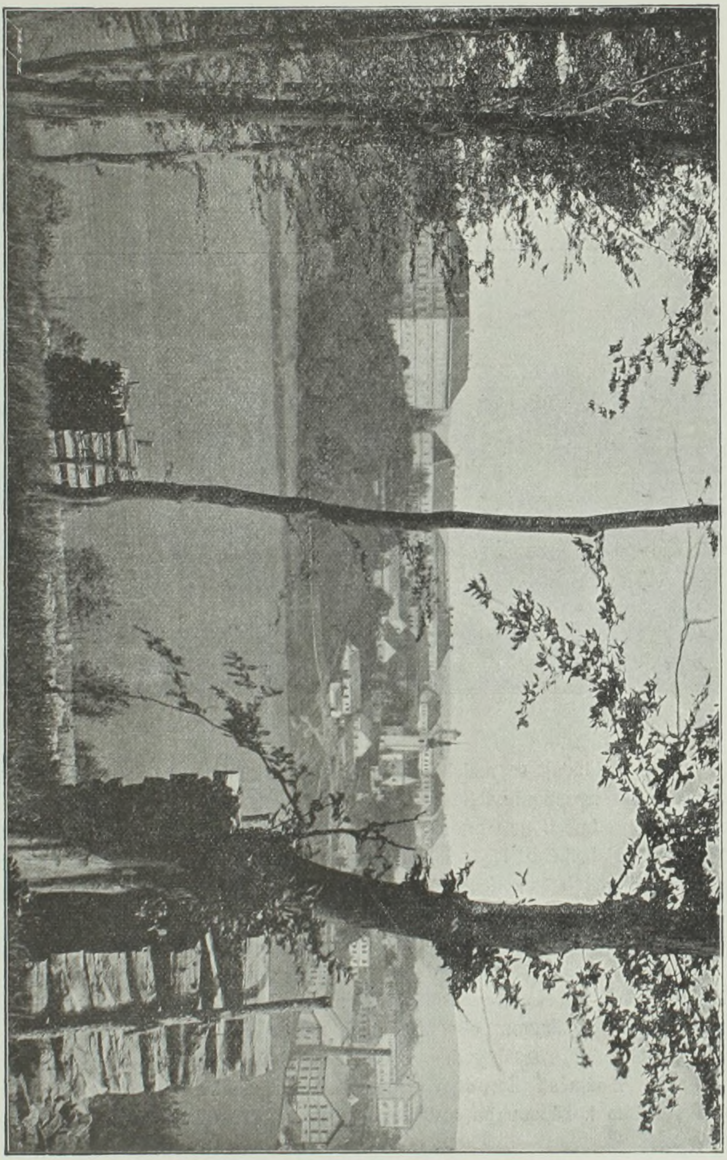
Jedeme-li drahou z Brna do Okříšek, projíždíme od Střelic lučinatým údolím Bobraviným, lemovaným olesněnými stráněmi, a po půlhodinové jízdě staneme v ROSICÍCH. Nádraží je u samého města.

Obr. 2. Rosice od jihu.

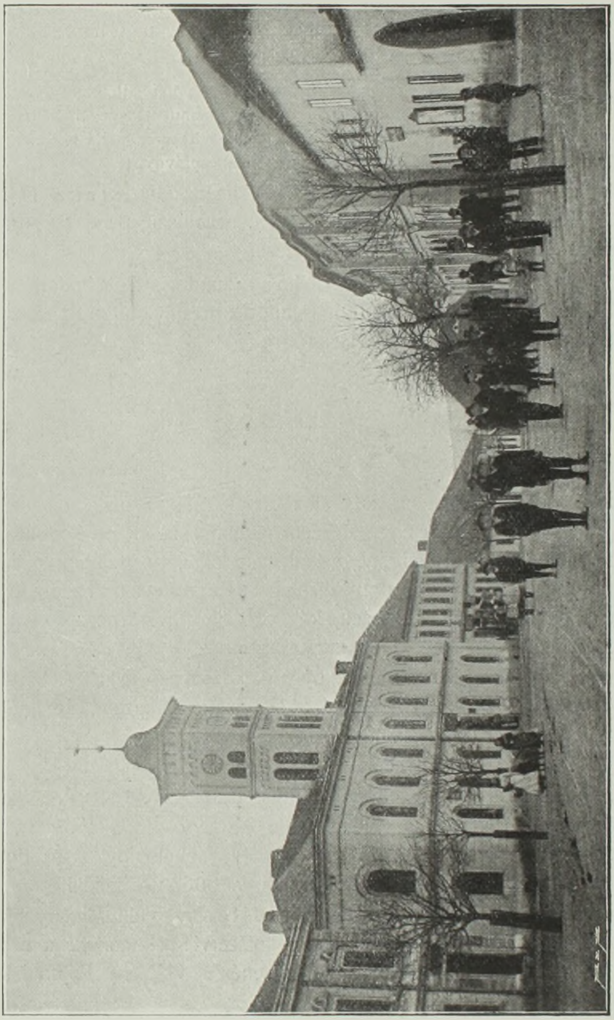
Rosice rozkládají se malebně po obou stranách pahrbku as 30 m vysokého; domy jsou stavěny stupňovitě nad sebou. Minouce parní mlýn a bývalý pivovar přijdeme do předměstí neb podměstí Pendrova, kterým vede silnice do Úvozu a na náměstí Palackého. My však dáme se v levo nahoru po nových 105 žulových, 3 m dlouhých schodech; uprostřed svahu máme po levici faru a kostel, po pravici obě školy. Náměstí Palackého leží 338 m nad mořem Černým. Jest posázeno stromořadím lipovým, a uprostřed má kašnu s kovovou sochou Živěny. Do nedávna mívalo jiný vzhled; bylyť před domy zahrádky a sklepy. Význačné jednopatrové budovy jsou: lékárna, pošta a obchod K. Urbanovského, radnice s věží a hodinami, obecní dům s městským úřadem a záložnou, dům starosty H. Světlika, rozsáhlý dům majitele uhelných dolů ve Zbejšově — Ant. Rahna, a j. Z náměstí Žerotínova je vchod do zámku i do parku, odkudž je krásná vyhlídka k západu na rovinku u dvora, na cukrovar a Zástavku, k severu

pak na Ostrovačice a lesy Veverské. Po silnici dolů vedle parku přijdeme na pravo na Trávniky a zanechavše na levo velikou novější čtvrt „Nový svět“, přijdeme k hasičskému skladišti, doleji ke hřbitovu a na „Brněnku“, kdež se pokocháme zase pěknou vyhlídkou. Před námi jest jehličnatý les „Křiby“, v pravo

Obr. 3. Pohled na Rosice z Obory.

údolím oddělen majestátně vypíná se lesnatý velikán „Bučín“, k němuž tulí se domky tečické jako dítky ku svému otci; k jihu zříme stromořadím posázený pahorek s kaplí sv. Trojice a dále les Oboru, pod nímž ukrývá se nádraží. Údolím bývalými to rybníky, projíždí dráha ku Zástavce. Podél Bobravy (proti vodě) došli bychom po půlhodině do

Radnice. Obr. 4. Náměstí Palackého. Obecní dům č. 44.

romantického údolí Marianského, od něhož v pravo se odděluje neméně půvabné údolí Chroustovské. Krajina rosická celkově jest opravdu krásná a poskytuje turistovi zejména z jara dosti vděčných partií ku osvěžení v čistém, vonném, lesním vzduchu horské přírody. Rosice jsou v okresu Ivančickém a hejtmanství Brněnském.

Jméno.

Jméno Rosice odvozeno jest od osobního jména Rosa; syn Rosův byl Rosic, potomci Rosici. Osada Rosiců slula též Rosici, a záměnou 4. pádu — Rosice (1321 Rossicz).[1])

V Čechách jsou téhož jména 2 vesnice: Rosice u Chrastí na Chrudimsku a Rosice Labské u Pardubic.

V pamětní knize zámecké z r. 1755 se praví: Praotec Cech se svým bratrem Lechem táhli krajinou a zde prý odpočinuvše, nazvali místo: „Sedni, odpočni!" Později přišli prý Němci a pojmenovali místo „Rast-sitz", z čehož Rossitz. — Takovýto výklad jest ovšem zcela nesprávný.

V česko-moravské pahorkatině vyskýtají se jména: Rosička (7 obcí) a Rosičky (2 obce), což však se jménem Rosice nesouvisí; jsou to zdrobněliny ze jména Rozseč = seč, vysekané místo v lese.

Jméno Pendrov je původu německého: Bohmdorf, Boheimdorf = Česká ves, z toho Peheimdorf, Pehemdorf (1369), Pendorf a přesmyknutím Pendrov. Předměstí téhož jména má Miroslav a Hustopeč.

Dějiny.

Jedinými svědky dob pradávných, kdy člověk byl ještě na nízkém stupni vzdělání, jsou předvěké nálezy. Z nich soudíme, že v prvé době robil si člověk nejpotřebnější nástroje a zbraně z kamene a kostí, později teprve z bronzu, železa a jiných kovů. Z památek pravěkých č. starožitností dovídáme se aspoň poněkud, jak člověk žil v dobách, kdy se dějiny ještě nezapisovaly; jsou proto velmi důležity a ukládáme je do museí a sbírek.

Také v okolí Rosic nalezeny byly kamenné mlaty, pazourkové i bronzové nástroje, střepy popelnic, atd., což je důkazem, že lidé bydleli v krajině této již dávno před Kristem.

Byli to lidé kočovní, živící se lovem.

Jisto je, že při stěhování národů naše kraje osadili Čechové.

Zdali již stávaly Rosice za prvého květu Moravy — za Rostislava a Svatopluka, nevíme; však i kdyby byly stávaly, nebylo by z té doby památek, neboť Maďaři ztrozkotavše říši Moravskou r. 906, vše zničili.

Syn Oldřichův Břetislav, český Achilles, vypudil Maďary a Polany, obnovil pořádek, a rozdělil Moravu na dvoje knížectví: olomoucké a brněnské; byl zajisté i ve zdejší krajině, když nově zřízenému klášteru Rajhradskému r. 1048 daroval Ostrovačice a Domášov.

Syn jeho Vratislav II. mocně podporoval císaře Jindřicha IV. při dobývání Říma. Byl za to r. 1086 vyznamenán titulem královským.

[1]) Podobně: Tetech — Tetšici — Tečice; Nesul — Nesulovici, Neslovice; Ostrovak — Ostrovačici — Ostrovačice; Lutostroj — Lutostrojov — Litostrov atd.

A téhož roku (1086) daroval **týž král Vratislav II.** zeměpanské mýto v Rosicích nově zřízenému benediktinskému klášteru Opatovskému v Čechách. **To je prvá a nejstarší historická zmínka o Rosicích**; stávaly tedy již v XI. století určitě.

Ve XIII. století (1259) podepsáni jsou bratři Bohuš a Hartman z Rosic jako svědkové na listině ženského kláštera cisterciáckého v Oslavanech.

R. 1278 tábořil zde císař Rudolf Habsburský, když vtrhl na Moravu zvítěziv nad chrabrým, ale nešťastným králem českým Přemyslem II. na Moravském poli. Pobyl zde 8 dní a vydal odtud listinu, kterou Pohořelickým hojně nahradil škody vojskem způsobené; také přijal tu vyslance královských měst moravských, jakož i mnoho šlechticů, vzav je na milost.

Tehdy snad již stával v Rosicích pevný hrad; se tří stran byl chráněn vodou (rybníky) a příkrými stráněmi, se čtvrté příkopy, náspy, branami, padacími mosty a baštami se střílnami. Náležel knížeti Brněnskému a okolní obyvatelstvo v čas nebezpečí odtud odráželo útoky nepřátelské.

Přimysleme si ještě ryk válečný, dusot koní, fičení šípů, lomoz klád a kamení s hradeb metaných a troubení signálů za války, v míru pak rytíře obrněné při turnajích se potýkající — a máme obraz středověkého hradu před očima.

Ve XIV. a XV. století sídlili v Rosicích **páni Hechtové**, rod bohatý, široce rozvětvený. Ve znaku měli stříbrnou štiku na červeném štítu; dle obyčeje tehdejšího pojmenovali se německy: Hecht.

Král Jan Lucemburský, potřebuje mnoho peněz, zastavil roku 1319 Joštu Hechtovi z Rosic tvrz Ojmice na Šipě (Vomice) a Bukovany (zanikly) za 80 hřiven stříbra.[1])

Kol r. 1350 vyskytují se podpisy Hechtů jako svědků na listinách. Mnozí z nich byli členy zemského soudu panského (Petr, Oldřich, Znata, Václav) a měli domy v Brně.

Petr Hecht mocně zasahoval do sporů markrabat brněnských Jošta a Prokopa, synovců Karla IV. Byl za to odměňován od Jošta (na př. dostal Střílky a j.), ale i trestán, když věrnost porušil. Podobně i syn jeho Znata.

Hechtové Petr a Vznata povznesli Rosice tak, že již r. 1409 mohly býti městem (či městečkem); ovšem jen městem vrchnostenským čili poddaným, nikoli královským čili svobodným. Měly již toho roku právo trhové.

Také Pendrov se již připomíná (Peheimdorf 1369); pod zámkem byly dva rybníky, mlýn a dále les „Komorka".[2])

Jošt Hecht (v prvé polovici XV. století) požíval důvěry markraběte moravského, zastával úřad nejvyššího sudího cúdy Brněnské, později podkomořího i purkrabího (= správce hradu) na Veveří.

[1]) Z hřivny stříbra se razila kopa pražských grošů; groš měl 12 haléřů, které se rovnaly asi 70 h dnešní měny.

[2]) Jméno jeho pochází od toho, že patříval „Komoře" čili pokladně královské. Podobně i les „Pod komorou" u Veveří.

Jak se dařilo předkům našim za válek husitských nelze říci, doba ta zahalena je temnou rouškou tajemnosti. Víme, že Jošt Hecht z Rosic přimlouval se na sněmu r. 1415 za propuštění Mistra Jana Husa. Je jisto, že Táboři a Sirotci byli v našem kraji, neboť r. 1428 a 1432 marně hradu Veveří dobývali.

Krátký čas náležely Rosice knížeti Přemkovi Těšínskému, jenž r. 1453 panství prodal Hynkovi z Kukvic.

Možno také, že tudy táhlo vojsko krále Jiřího z Poděbrad i protivníka jeho Matyáše Uherského, když bylo bojováno o hrad Veveří (1468, 1470).

R. 1522 prodala Kateřina z Kukvic zboží Rosické Bohunce z Pernštejna za 15.000 kop grošů míšenských. Manžel její Dobeš Černohorský z Boskovic, nejvyšší sudí a později zemský hejtman moravský byl mezi posly při korunovaci krále Ferdinanda I. v Praze, kterýžto dal Rosicům právo týdenních trhů (ve středu).

V téže době šířili se na Rosicku Čeští (Moravští) bratří.

Panství zdědil r. 1549 Vilém z Lipého a po něm Pertold z Lipého a na Krumlově, nejvyšší maršálek království Českého a královský komorník, jenž dal Rosickým právo odúmrtní r. 1561.

Zemřel-li totiž majitel statku potomků nezanechav, připadlo dědictví vrchnosti. Právo to vykonáváno často způsobem nelidským a necitelným. Sotva otec bezdětný skonával, již bývala vdova z domu vyháněna. Laskavější vrchnosti se práva odúmrtního zříkaly, takže i lidé bezdětní mohli komukoliv statek svůj odkázati.

Takovou milost udělil i Pertold z Lipého Rosickým, začež oni dobrovolně vrchnosti přepustili louky mezi rybníky „Stejskalem“ a „Kabátem“ (patrně u Ostrovačic) a každý usedlý uvolil se dávati vrchnosti vždy o sv. Martině hladovou husu.

R. 1562 koupil panství Rosické Jan starší ze Žerotína, jenž počal stavbu nynějších zámků v Náměšti a v Rosicích. Zastával četné vysoké úřady a zemřel r. 1583. Syn jeho byl Karel starší ze Žerotína.[1]) (Psával se zprvu „mladším“ až do smrti svého strýce Karla, jenž byl v Jičíně v Čechách, a měl též syna Karla.)

Za jeho nezletilosti obdrželi Rosičtí od jeho poručníků: Znaty z Lomnice a na Říčanech, Bedřicha ze Žerotína a na Židlochovicích, Smila Osovského z Doubravice a na Třebíči, Bartoloměje Vaneckého z Jemničky a na Valči privilej vinného šenku r. 1585.

Karel st. ze Žerotína byl znamenitým státníkem a vůdcem nekatolické šlechty na Moravě. Dostavěl a vyzdobil zámek Rosický, jenž byl od r. 1591 oblibeným jeho sídlem. Podporoval a chránil České bratry (zvl. Komenského), avšak r. 1628 musil i on odejíti do vyhnanství. Odešel do Vratislavě, ale zemřel v Přerově r. 1636.

Statky jeho koupil vojevůdce Albrecht z Valdštejna, vévoda Frydlantský a Zaháňský, jeho svat, za 350.000 zl. rýnských.

---

[1]) Viz str. 19.

Ten již po několika měsících (1629) Rosice prodal Janu svob. pánu z Verdenberka, (hraběti španělskému). Syn jeho Ferdinand z Verdenberka pronajal panství vyděračnému nájemci Šarerovi z Frieseneka, na nějž si všechny obce Náměstska, Rosicka a Troubska dvakráte stěžovaly.

Za války třicetileté (1618—1648) Rosice trpěly tak, že přes polovice domů zpustla. R. 1645 byly ušetřeny běd a svízelů válečných „salvou kvardou" — listem generála Linharta Torstensona.

R. 1684 koupil Rosice a Troubsko za 70.000 zl. rýnských Jiří Hausperský z Fanalu; byl dobrodincem Rosických a povolil jim roku 1693 úlevu v robotě za plat.

Dědictvím získal panství r. 1791 rod Ugartů (španělská šlechta), koupí r. 1844 svob. pán Sina, sňatkem r. 1876 řecký vyslanec ve Vídni a Paříži, kníže Ypsilanti.

R. 1881 koupil velkostatek Rosice-Veveří známý finančník baron Mořic Hirsch z Gereuthu (v Bavořích). Zemřel r. 1896 v Ogyolo v Uhrách a odkázal chudině zdejší 10.000 zl. Manželkou jeho byla Klára Bischofsheimová, dcera člena belgického senátu; zřídila pro úřednictvo pensijní fond 205.000 zl. a pro zřízence dvoru dala postavit šest domků (Klářina třída.)

Dědicem Hirschovým (od r. 1900) je Mořic Arnold baron de Forrest, jenž z Anglie pouze na hony podzimní přijíždí na Veveří ku měsíčnímu asi pobytu.

Přehlédneme tedy ještě jednou pány na Rosicích z domácích rodů:

Hechtové z Rosic as od r. 1336—1464.

Páni z Kukvic 1453—1522.

Páni z Pernštejna a Boskovic 1522—1549.

Páni z Lipého (Berkové z Dubého a Lipého) 1549—1560.

Páni ze Žerotína 1560—1628

* * *

Že krajina zdejší dávno již byla obydlena, dosvědčují mnohé osady nyní již zaniklé:

Bukovany stávaly mezi Vomicemi a „Kejvalkou", r. 1522 byly již pusty. Lid tam říká „Na Pecách" a lukám „Bukovanské".

Chroustov býval do XVII. století v údolí „Chroustovském" u Litostrova; dnes je tam mlýn.

Ochoz stávala as na trati „Vochůzka" u Litostrova aneb v Okrouhlíku. Zpustla v XV. století za válek krále Jiřího s Matyášem Korvínem uherským.

Lhotky bývaly v „Marianském údolí", kde se říká dosud „Na Lhotech". Z bývalého mlýna je hájenka.

Bobrovany byly výše při Bobravě u Domášova; 1522 byly již pusty.

Hrbov a Ostrov zpustly v XV. století, a neví se, kde stávaly.

Zámek.

Na západní straně města na samém konci příkrého pahorku nachází se zámek. Z náměstí Žerotínova nejdříve vejdeme do velikého nádvoří (bývalého předhradí), kde po obou stranách jsou jednopatrové budovy. V levé jsou úřadovny ústředního ředitelství velkostatku a lesního úřadu, v I. patře byty představených obou úřadů. V pravé budově jsou kolny, konírny a sýpky. Dříve stávalo na místě nynějšího železného plotu tyčkového stavení s věží a branou, kterou se poněkud s kopečka vcházelo do předhradí; je to patrno na zachovalém obrazu zámku z r. 1743.

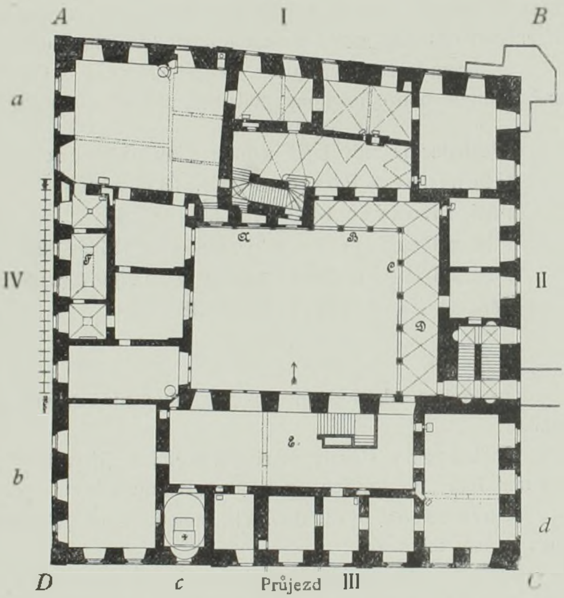
Do vlastního zámku vstupujeme mostem přes 15 metrový příkop, jímž zámek je obklopen se tří stran (viz na obr. II., III., IV.) Na západ k Zástavce silný val příkře spadá do roviny. (I.)

Dvoupatrová budova slohu renesančního je téměř čtverhranná (46—51 m); uvnitř je nádvoří (16/20 m) ozdobené na severní straně (*C D*), z části pak i na západní (*B*) otevřenými sloupovými chodbami (arkádami).

Zámek byl vystavěn v XVI. století; západní a severní část I. II. před r. 1560 za Pertolda z Lipého, východní a jižní část III. IV. po r. 1580, arkády pak po r. 1590 za obou Žerotínů.

Nejstarší částí hradu jest výstupek (*B*); jsou to zbytky základů věže (až 3 m silné zdivo), na nichž se nachází pavlač; dle nepravidelných místností v přízemí a lomeného klenutí sklepního, ve skále vylámaného, pochází prvotní tato stavba z doby gotické.

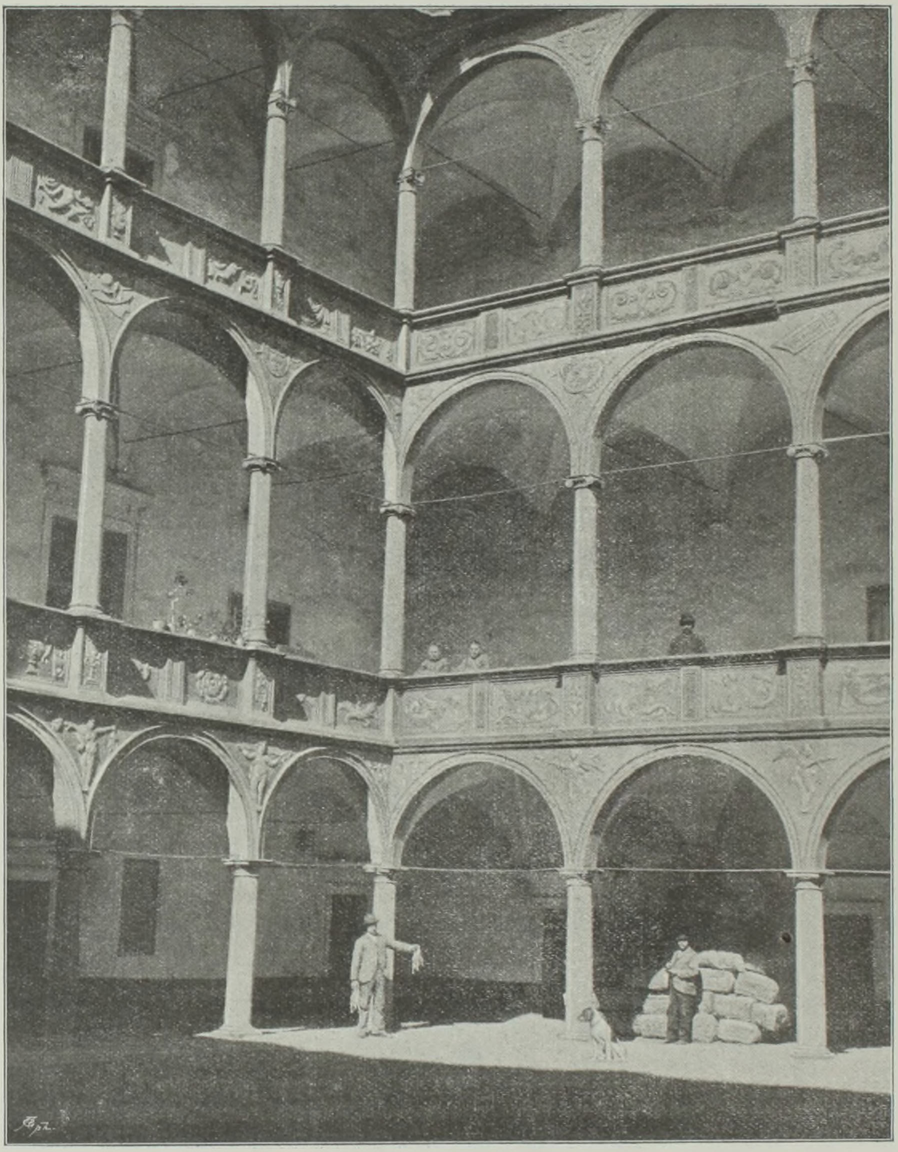
Zdi vnější v přízemí a I. patře jsou až 2 m 50 cm tlusté, vnitřní až 1 m 50 cm, dvorní 1 m 40 cm až 2 m 50 cm.

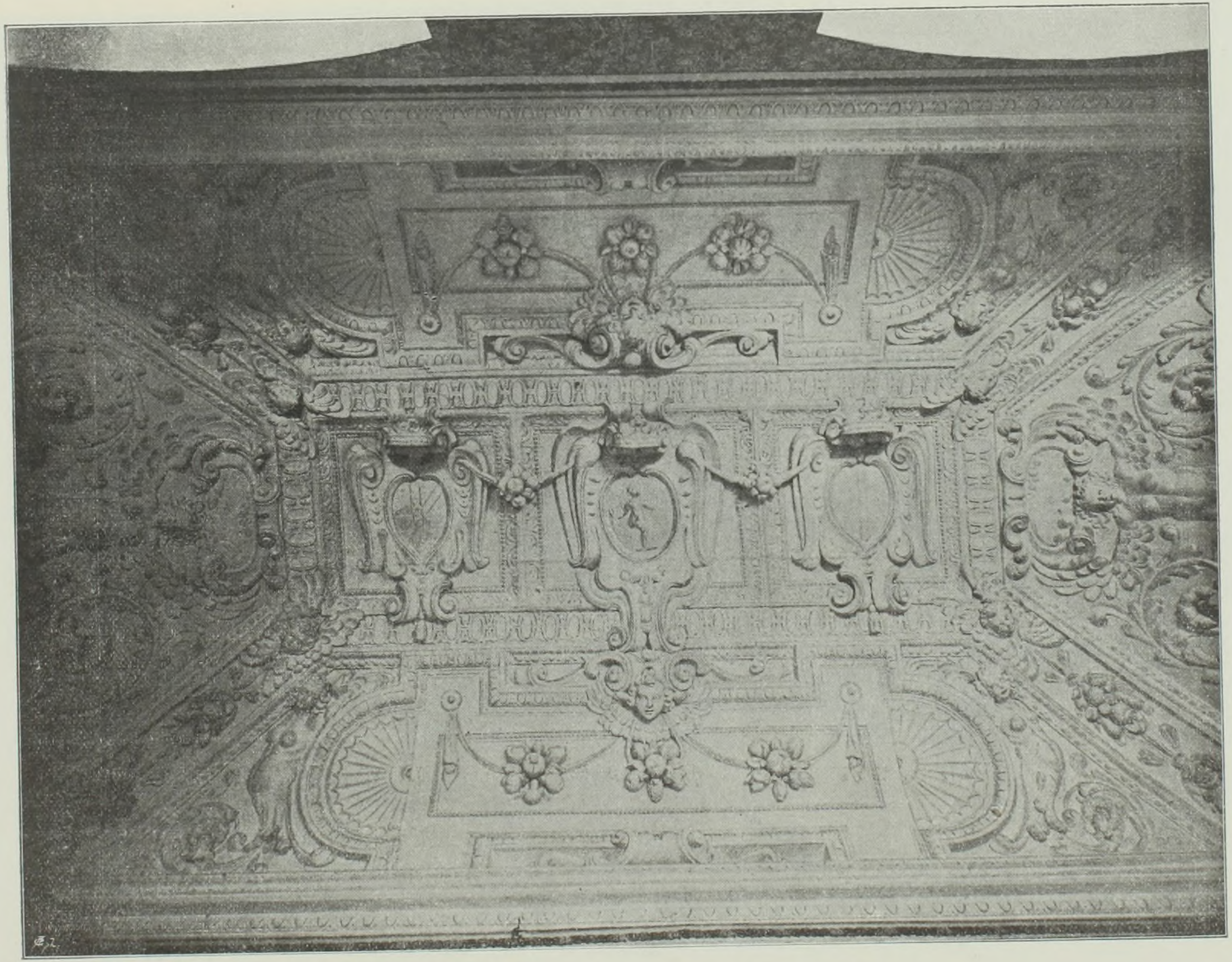
Půdorys (I. patra) zámku.

a) býv. knihovna, *b)* hudeb. síň, *c)* kaple, *d)* jídelna, *E)* předsíň, *F)* místnost s ozdobným stropem, *BCD* sloupové chodby (arkády).

V I. poschodí jsou 4 sály; bývalá knihovna *a)* 14·50/12·20 m, koncertní síň *b)* 13/7 m, vedle ní kaple *c)*, bývalá jídelna *d)* 14·20/8·40 m, nyní již ve

Obraz 6. Zámecké nádvoří.

Obr. 7. Ozdobný strop v jižním křídle I. patra v zámku.

více místností rozdělená a předsíň *E* nad průjezdem 24·50/7·50 m. Mnohé místnosti ozdobeny jsou krásnou a bohatou štukaturou (viz str. 18.). Velký učenec a přítel umění Karel ze Žerotína zvolilť si Rosice za své sídlo, psával se dle nich, a z jeho doby pocházejí tyto mistrné práce. — Druhé poschodí prý po požáru (?) nebylo obnoveno a některé místnosti nemají ani stropů; jsou tu sýpky.

Sloupoví jest na dvoře a to v přízemí i v obou patrech. Podobá se arkádám zámků v Bučovicích a Jaroslavicích a bylo vystavěno po r. 1590; při straně západní (*B*) jsou arkády starší s ozdobami hrubšími, při severní (*CD*) pozdější a jemnější. Rozpjetí oblouků je 5—7 m, sloupy jsou v přízemí toskánské, v I. patře jonské, ve II. korinthské. Poprsnice a místa mezi oblouky jsou ozdobeny jemnou prací kamenickou a sochařskou: draky, orly, psy, báječnými postavami, dětskými figurami s věncovím a ovocnými plody, vázami, růžicemi, rohy hojnosti atd. V Náměšti na zámku jsou ozdoby podobné, jenže ve hrubším provedení, — Ve II. patře mezi oblouky jsou znaky pánů: 1. z Lipého, 2. z Boskovic (matka Karla st. byla Mariana z Boskovic), 3. Slavatů (druhá manželka Jana st. byla Magdalena Slavatovna), 4. Žerotínů (Jana), 5. Krajířů (I. a II. manželka Karlova), 6. Žerotínů (Karla). Též v rozích oken východní a jižní strany nádvoří možno viděti malé znaky Žerotínů a Valdštejnů.

Karel starší ze Žerotína.[1]

K nejslavnějším mužům, kteří kdy na Moravě žili, počítáme Karla st. ze Žerotína. Žil v době velmi pohnuté, předbělohorské, která vyžadovala ku správě země muže celého, státníka vynikajícího; a takovým náš Karel byl.

Rod Žerotínů náleží k nejstarší šlechtě.

Vesnice Žerotín (Žirotín) připomíná se r. 1131, Bludov 1195. Žerotínové měli z prvu menší statky a byli vladyky do r. 1490, kdy byli povýšeni do stavu panského. Později se rozvětvili ve více linií a náležela jim téměř třetina Moravy.

Karel st. ze Žerotína narodil se 14. září 1564 v Brandýse nad Orlicí v Čechách pod hradem v zámku, po němž již není ani památky. Po smrti jeho otce Jana st. ze Žerotína starali se poručníci o vzdělání Karlovo. Studoval na

[1]) Jan st. ze Žerotína (otec: Bedřich) † 1583

1. manželka: Mariana z Boskovic 2. manž. Magdalena Slavatovna z Chlumu a Košumberka

Karel st. † 1636 Jan Diviš

1. m. Barbora Krajířka z Krajku.
2. m. Eliška " "
3. m. Kateřina Anna z Valdštýna, sestra vévody Frydlandského.
4. m. Kateřina z Valdštýna, vdova Šmila Osovského z Doubravice a Třebíče.

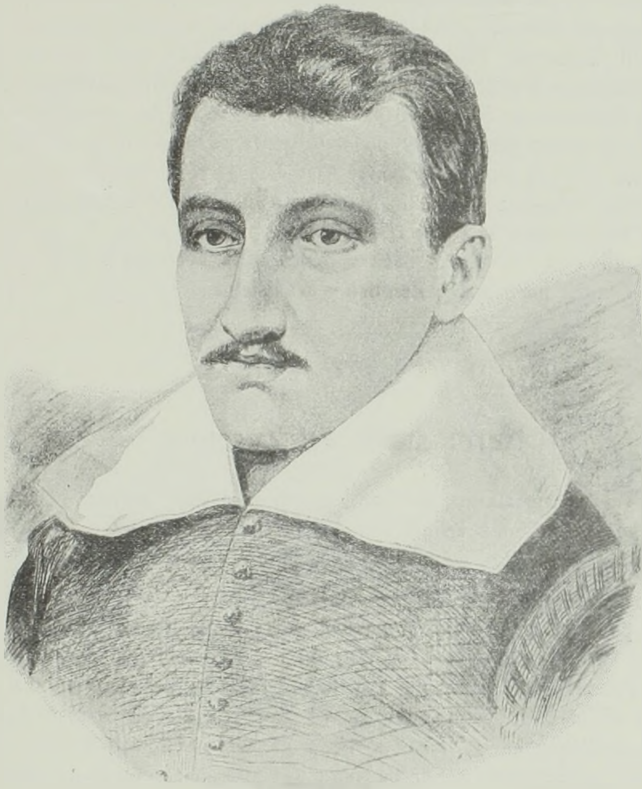
Bedřich Bohunka

1. m Hynek Bruntálský z Vrbna 2. m. Zikmund z Teufenbachu, Říčan a Veveří

Karel Bruntálský z Vrbna, 1636 dědic Karla st. ze Žerotína.

bratrském gymnasiu v Ivančicích, pak v cizině ve Štrasburce, na universitách v Basileji a Ženevě a j. Procestoval celou Evropu a déle pobyl při dvoře krále Jindřicha IV. ve Francii, při dvoře Alžběty v Anglii atd.

Vzdělav se a nabyv zkušeností, vrátil se do vlasti, kdež měl statky: Rosice, Náměšť, Troubsko, Přerov, Dřevohostice, v Čechách Brandýs nad Orl., po smrti svého bratra Židlochovice a j. v. Prvou jeho manželkou byla Barbora z Krajku,

Obr. 8. Karel st. ze Žerotína † 1636.

sirotek, jehož poručníkem byl český velmož Petr Vok z Rožmberka; brzy však zemřela, zanechavši dcerušku Bohunku.

Na to súčastnil se náboženských válek ve Francii[1]) a později tureckých válek v Uhrách.

[1]) Králi Jindřichovi zapůjčil 40.000 tolarů.

Na žádost stavů[1]) moravských jmenován byl přísedícím většího soudu zemského a tím zahájil nanejvýš blahodárnou svoji činnost veřejnou. Byl nejlepším znatelem věcí politických a válečných i výborným znalcem zemského zřízení a obyčejů domácích. Byl nejvýmluvnějším řečníkem na soudu i na sněmu a hájil vždy a všude neohroženě práv a svobody země. Ve věcech nejvážnějších tázáván býval o radu a pomoc, neboť byl neobyčejně bystrý a prozíravý. Povahy byl ryzí, ušlechtilé, jemné a přece skálopevné; těše se všeobecné úctě a vážnosti, zastupoval i nejvyššího komornika, svěřen mu dozor nad zemským archivem a nejvyšší správa zemské pokladny, kdež často ze svého pomáhal.

Doby té byly na Moravě neblahé poměry náboženské. Na jedné straně hlásila se veliká část lidu a šlechty k učení utrakvistickému (= pod obojí, kališnici), k českým bratřím (posměšně Pikarti zvaným) a Luteránům, na druhé straně pak stála strana katolická a německá. Vůdcem strany národní a evangelické byl Karel Žerotín, proti němu stáli: Karel z Lichtenštejna (druhdy přítel jeho) a kardinál z Ditrichštejna, rodem ze Španělska, který ani česky neuměl. Když Žerotín vyjednával s Václavem Budovcem z Budova v Čechách (byl popraven 1621 na Staroměstském náměstí v Praze) a s hrabětem Illiešházim v Uhrách, byl osočen u nedůvěřivého císaře Rudolfa II. a prohlášen za velezrádce. Ač nevina dokázána, přece rozsudek nebyl vynešen, aby Žerotín po několik let žil v nejistotě a obavách. Tu pobýval tiše na Rosicích, oplakávaje smrti druhé své manželky a synáčka Bedřicha.

Aby mohly býti dcery Bohunka i Alena řádně vychovávány, oženil se Žerotín po třetí a to s Annou z Valdštejna, sestrou proslulého vojevůdce Albrechta z Valdštejna. Do Rosic hraběnka ta přivezla mnoho skvostného nábytku, zlatých a stříbrných látek, livrejí, vozů, prádla atd.; i tato manželka mu zemřela po několika měsících neduhem plicním. Žerotín věnoval se zde hudbě a studiu z knih, jichž měl počet znamenitý, a to nádherně vázaných. Zvláštní zálibu měl ve výchově šlechtických mladíků, z nichž zejména uvádíme: Karla mladšího ze Žerotína (synovce jeho), Jana z Kounic, Jindřicha a Diviše Slavatu, Václava Zahrádeckého, Sigmunda Ždánského ze Zástřizl, Jiřího z Náchoda, Sigmunda z Bukovských a j. Úředníky a tajemníky při dvoře Žerotínově bývali zhusta šlechtičtí mladíci z Italie, Francie, Švýcar, aby sám Žerotín se cvičil a cizí řeči nezapomínal.

R. 1607 svolal na Rosice tajnou a důvěrnou schůzi, kdež asi umluven byl postup pro vystřídání císaře Rudolfa jeho bratrem Matyášem. Po úmluvě prešpurské a po sněmu v Ivančicích se tak skutečně stalo. Tenkráte byla nejslavnější doba Žerotínova: Byl zvolen **zemským hejtmanem** (= místodržitelem) a byl i nejvyšším nad zemskou hotovostí moravskou. Tu nám připomíná svým postavením Jiřího Poděbradského — správce Čech. Jsa zemským hejtmanem (1608—1614) otcovsky pečoval o zvelebení země, o pořádek, o školství, obchod,

[1]) Stavové řídili správu země. Původně byly na sněmu dva stavy: panský a rytířský, za válek husitských přibyl třetí — městský, a Ferdinand II. přidal k nim r. 1627 stav duchovní prelátský), jemuž přiřknul místo prvé.

průmysl atd. Správcem školy přerovské jmenoval slavného J. A. Komenského. Kdo neznal dobře česky, nemohl se státi zemským úředníkem. Byl volán na radu i ke dvoru císařskému do Vídně. V Brně měl dům (nynější palác Kouniců na Vel. náměstí).

Odměny však za poctivou práci nedošel. Poměry se změnily, a Žerotín sám dobrovolně se vzdal všech úřadů, oženil se po čtvrté a sídlil na zámku přerovském. Ještě roku 1619 zasáhl do veřejných záležitostí. Varoval stavy moravské i české před povstáním, zrazoval od volby cizího krále Bedřicha Falckého, a holdování jemu v Brně se vůbec nezúčastnil. Však marně; Čechové nechtěli přijmouti zvoleného Ferdinanda II. za krále, Žerotín byl pokládán za náhončího císařova, vyhlášen za zrádce a posléze i uvězněn.

Osmého listopadu 1620 byla nešťastná bitva na Bílé hoře a hrozné následky její se dostavily. Žerotín sám nebyl pokutován, poněvadž se povstání nezúčastnil, ale jako přívrženci Jednoty bratrské bylo mu trpěti dosti protivenství. Přes to však vidíme ho již 20 prosince s Ditrichštejnem na cestě do Vídně prosit za milost a odpuštění pro své krajany. (Cestou byli prý přepadeni u Ivančic oddílem císařského vojska.) Na Moravě nebyl nikdo popraven, avšak zabaveno statků za 38 milionů tolarů.

Když byli nekatolíci ze země vypovídáni, ukrýval na svých statcích Žerotín přes 40 kněží bratrských, mezi nimi i Komenského. Rozkazy však byly stále přísnější, takže i on, prodav téměř všechny statky, odstěhoval se do Vratislavě, kamž převezl i svoji vzácnou knihovnu. Dojížděl občas na Přerov, kdež r. 1636 v úctyhodném věku 72 let zemřel. Pochován byl beze všech obřadů v Brandýse; avšak ani po smrti neměl pokoje. Hrobka jeho zpustla, hrob otvírán a prohledáván, kosti přehazovány a o cínové rakve Žerotínů veden hnusný spor. Tak barbarsky jednáno s popelem těch, kteří všechny své síly rozkvětu vlasti a blahu národa zasvětili — a pokoje si zasloužili. Teprve r. 1842 děd bývalého místodržitele mor., hrabě Frant. ze Žerotína uložil poslední zbytky velikého Žerotína na hradě Bludově.

Knihovna Karlova i s jeho obrazem jest dodnes pýchou města Vratislavě, neprodají prý ji ani za milion. Desky mnohých knih jsou potaženy hedvábím, sametem nebo safiánem, ozdobeny vypuklými podobiznami a ornamenty, spony jsou ze stříbra; mnohé jsou pravými mistrovskými skutky.

V Brandýse stojí vetchý pomníček se slovy: **„Z kostí předků kliditi bude pilný květ otčiny rozkošné ovoce."**

Jest přáním, abychom my, Rosičtí, kteří denně stopy díla Žerotínova vidáme, bychom si za vzor zvolili **Karla st. ze Žerotína** a v jeho šlépějích celým životem kráčeli.

Milujme jako on svoji rodnou zemi!

Ctěme jako on posvátný jazyk náš mateřský, hajme vždy a všude stará a dobrá práva jeho a nevzdávejme se jich nikdy, ani na výhody sebe větší!

Milujme jako on pravdu, dobro, krásno! Vzdělávejme se, zu-

šlechťujme se, buďme povzneseni nad všednost a nízkost, buďme šlechtici ducha jak on, abychom mohli prospěti vlasti.

Jednejme spravedlivě, poctivě a otevřeně!

Tak nejlépe uctíme světlou památku slovutného Karla staršího ze Žerotína.

* * *

Z nejznamenitějších památek literatury české jsou Žerotínovy listy, denníky, zápisy sněmovní a soudní. Všech jeho dopisů je několik tisíc a jsou psány i k nejučenějším mužům Evropy. České listy vydal ve 3 svazcích V. Brandl. Mnoho jest jich psáno v Rosicích, některé v Přerově, Dřevohosticích, jiné na cestách, v Německu, ve vojenském táboře ve Francii, a j. Také o Rosicích se v nich zmiňuje a to o vodovodu, o požáru ve dvoře, o sboru bratrském, o výchově dcery Bohunky, o revírech Příbramském a Zhorském, a j.

Psány jsou slohem nadmíru krásným, prozrazují hluboká studia a zkušenosti Žerotínovy. Dále z nich poznáváme šlechetnou jeho povahu, jemný cit, bystrý rozum, politickou i náboženskou snášenlivost, nade vše pak velikou lásku k vlasti. Napřed byl českým bratrem, potom Čechem — a teprve na konec šlechticem.

Sám jsa všestranně vzdělán, rád pobízel Žerotín mladší ku pěstování věd. Synovce svého Karla napomíná takto: „. . . přiveď sobě ku paměti, kolikrát jsem tě ústně i písemně ponoukal, abys bedlivě se oddal studiu věd, kolikráte jsem ti připomínal utěšené ovoce, které z takového učení česati budeš, kolikráte jsem ti před oči stavěl škodu, spojenou s nectí a potupou, která ti vzejde z toho, když studia svá zanedbáš."

Ač ovládal Žerotín šestero jazyků (český, latinský, francouzský, vlašský, řecký a německý), přece ani v cizině nezapomínal na řeč mateřskou. Miloval jazyk český, pečoval o zvelebení jeho, dbal jeho ryzosti a mluvnické správnosti. Píše kardinálu Dietrichštejnovi: „. . . příležitě navracuji poručenství mi svěřené, které nacházím tak sepsáno, že mu žádný rozený Čech, neznající jiných jazyků, nebude moci rozuměti, jelikož phrases (vazby) a jiné vlastnosti jazyka českého se v něm nezachovávají."

Jak sobě vážil Žerotín knih, vidno z jeho slov: „. . . nemálo se trápím, že se mi taková škoda na těch knihách stala a raději bych to trpěl na svých šatech, nežli na takovém mně velice milém a vzácném statku." Knihkupci svému psal: „již nesmím vyhledávati počet knih, nýbrž místo pro ně, jelikož tíží jich můj zámek (v Rosicích) téměř se rozpukává". Dopisem z Rosic 25 června 1605 přikazuje knihaři v Přerově, jak má zaslané knihy svázati. Posílá mu dvě modré kůže safianové, na desky má vytlačiti erb pánů z Žerotína, jakož i písmena B Z Z a A Z Z (= Barbora a Anna z Žerotína).

Ke svým poddaným byl dobrotiv a laskav; píše: „. . . páni i rytíři většinou odňali poddaným svým všeliké právo ku žalobě a dali jim správu velmi tvrdou; sužují je útrapami libovolnými a nesnesitelnými, přílišnými platy, ohromnými břemeny a zacházejí s nimi často hůře než s hovady . . ." Sám byl bedliv, „. . . aby úředníci na statcích jeho poddaných neutiskovali, a poddaní aby měli k němu

přístup vždy volný, aby stížnosti své přednésti mohli. Osvobodil brandýské od poddanství, což jinde až po 200 letech se stalo.

Jakým vlastencem byl Žerotín, patrno z jeho slov: „Já sám odhodlán jsem spíše umříti, nežli žíti ve vlasti zotročené." Velmi vzácný list je z roku 1610, jímž Žerotín, jsa zemským hejtmanem, kárá Olomoucké, že mu psali jazykem německým. Zní doslovně:

„Službu svú Vám s vinšováním od Pána Boha všech dobrých věcí vzkazujeme. Zprávu Vaši, kterou jste mi na poručení mé, Vám při skončení minulého měsíce z ouřadu mého (v příčině kupu a stavení domu před tím strejci mému p. Viktorinovi z Žerotína náležitého) učiněné, v obšírném psaní dali, jsem včerejšího dne od vyslaných Vašich dostal a na tom se nemálo zastavil, že takové psaní netoliko proti obyčeji země a ouřadu mému, než také proti Vašemu vlastnímu způsobu německým jazykem učiněno jest; jenžto víte dobře, **že v této zemi jazyk svůj obzvláštní a vlastní máme, za který se Vám styděti nic není potřebí: nébrž styděti bychom se slušně za to museli kdybychme se toho dopustili, aby týž jazyk náš přirozený, tak vzácný, starožitný a rozšířený měl od cizího vytisknut býti.** Protož ačkoliv jsem byl z počátku na tom, abych Vám na takové psaní žádné odpovědi nedal, však prohlédaje k věci, o kterouž činiti jest, na ten čas od práva svého jsem upustil, s tou však při tom výhradou a Vám učiněným napomenutím: **abyste mi napotom jazykem v této zemi obvyklým a nám Moravanům přirozeným, psávali,** což slušně, nad jiné, jsouce předním a hlavním městem této země učiniti máte. Neb jestližeby se toho od Vás nestalo, já jakž proto, abych se nezapomenul na lásku, kterou vlasti své povinen jsem, tak i abych **novoty škodlivé do země neuvozoval,** v žádném psaní a odpovídání s Vámi bych se dáti nemohl. S tím se Vám na všem dobře a šťastně míti vinšuji.

Datum **na Rosicích** 12. prosince. L. P. 1610."

Památné události.

R. 1535 obdržely Rosice od krále Ferdinanda I. povolení konati trh každou středu v týdni.

R. 1620 řádilo v okolí vojsko Ferdinandovo a jeho spojenců (Kozáci), ale na Rosice se neodvážilo.

R. 1641 vyhořel zámek v úterý Svatodušní a 19. srpna 12 domů v Rosicích při střílení z ručnice.

R. 1715 vyhořelo městečko.

R. 1742 Sasové a Prusové vystříleli v ohrazené Oboře téměř všechnu zvěř, kteréž tam bylo mnoho.

R. 1752 zřízeno poštovní spojení z Brna Rosicemi, Náměští, Třebíčí do Jihlavy.

R. 1752 zrušeno hrdelní právo zdejší

R. 1760 objeveno uhlí u Padochova.

R. 1805 přišli Francouzi a zámek byl jim nemocnicí, čímž značně poškozen; pobyli zde od 20. listopadu do 6. ledna mimo bitvu u Slavkova (5. prosince).

R. 1809 byli tu Francouzi opět; mnoho prý je jich pochováno při silnici Brněnské u Bílé Boží muky.

R. 1845 táním sněhu protrhl se rybník Obora, a Pendrov byl zaplaven vodou a ledem.

R. 1847 na sv. Trojici 30 května odpoledne vyhořela fara a v Pendrově 15 domů se 4 stodolami.

R. **1848** zrušeny úřady patrimoniální (t. j. dědičné úřady panské) a zřízeny úřady správní a soudní; **zrušena robota** a poslední zbytky poddanství vykoupeny, takže statek stal se úplným majetkem usedlého. Poddanství znamenalo, že bez dovolení vrchnosti nesměl se nikdo přestěhovat, vdát či oženit, dát syna na učení neb studia, ani statek prodat; vše to dálo se dle choutek úředníků vrchnostenských.

R. 1849 byla zde též národní garda (občanská stráž pro udržení pořádku).

R. 1859 táhli Rosicemi zajatci francouzští a vlaští z Brna do Jihlavy.

R. **1866** byl z nejsmutnějších let. Od 22.—26. května byly mrazy, které zničily již kvetoucí žita. 3. července byla osudná bitva u Hradce Králové a 12. července přišli **Prušáci** od Tišnova do Rosic; naše vojsko sotva hodinu před tím odtud bylo odtáhlo. Dobytek a zásoby obilné občanům pobrány. Vojsko pruské, jehož bylo na 45.000 s několika sty koní, pobylo tu po 3 měsíce — až do září. Za válkou dostavilo se druhé zlo, **hlad**; 19. července bylo takové krupobití, že vše, co v květnu nezmrzlo, musilo býti zaoráno. Konečně dostavil se ještě horší nepřítel — mezi Prušáky vypukla **cholera**, jíž se nakazili i domácí. V Rosicích zemřelo 118 lidí, v Pendrově 29, v Tečicích 17, v Babicích 37; úhrnem 201, kteří byli v Rosicích pochováni. Utrpěná škoda byla státem nepatrně nahrazena; pololáník dostal 75 zl., čtvrtláník 40 zl., chalupník 4 zl.

R. 1869 sehráno bylo v Rosicích na radnici prvé české divadlo péčí Frant. Táborského.

R. 1888 požárem ve dvoře způsobeno škody 3560 K.

Rok 1889 byl zvláštní. V březnu byly kruté mrazy, v dubnu a květnu bylo značně teplo, takže množství housenek všechno listí na stromech ožralo; v červnu pučelo nové listí. Bylo velmi sucho a žně počaly 25. června. Ovoce nebylo.

R. 1892 od 15. srpna do 2. září byla veliká vedra, ve stínu až + 29° R, na slunci 40° R.

R. 1893 pak 16. ledna veliká zima — 23° R.

R. 1895 protestováno proti přidělení Rosic k okresnímu hejtmanství Mor.-Krumlovskému.

R. 1898 byla hornická stávka ve Zbejšově; do 15. května bylo v Rosicích mnoho vojska a četníků.

R. 1901 v prosinci byl konán na náměstí tábor lidu pro zřízení měšť. školy.

R. 1907 postaveno nové žulové schodiště z Pendrova na náměstí Palackého (105 schodů) a rozšířeno částí farské zahrady — nákladem 11.000 K.

Důležité listiny.

V archivu obecním je šest velikých pergamenových listin v originále (=prvopisu); čtyři starši jsou české, dvě pozdější (od Josefa II. a Františka II.) jsou německé; mnohé mají pečeti ve dřevěných pouzdrech o průměru až 15 cm.

1. Nejstarší je z r. **1561**, kterou **Pertold z Lipého** a na Krumlově, nejvyšší maršálek krále českého a Jeho Milosti krále Maxmiliana komorník — daroval Rosickým a Pendrovským **právo odúmrtní.**

2. Poručníci Karla st. ze Žerotina darovali 11. července 1585 sousedům Rosickým a Pendrovským právo vinného šenku. (Viz str. 26.)

3. Císař Leopold I. povolil obci 15. července r. 1692 **dva výroční trhy nové** (ve středu po sv. Jiří a v pondělí po sv Havle) místo zaniklých[1]) (v 30leté válce) dvou trhů: na den sv. Martina a v úterý Svatodušní. Také potvrzen **středeční trh týdenní** (povolený[1]) Ferdinandem I. r. 1535).

4. Jiří Rupert Hausperský z Fanalu osvobozuje obyvatele Rosic od roboty za plat — listinou ze dne 4. dubna r. 1693. (Viz str. 30.)

5. Císař Josef II. všechny zmíněné trhy potvrdil dne 7. dubna 1786.

6. Císař František II. dosavadní trhy znovu potvrdil dne 22. února r. 1794 a povolil Rosicům **dva nové výroční trhy** a to: ve středu po Novém roce a ve středu po sv. Anně.

Čtyři prvé listiny jsou opsány ve dvou zvláštních knihách: česky a německy; kromě nich je tu opsána ještě jiná listina ze dne 1. června 1727, kterou Bohumír Tadeáš Hausperský z Fanalu prodává obci půllán (nyní č. 44. Viz str. 39.) Prvopis se ztratil. Opisy pořídil Martin Václav Šostal, translátor. Český text potvrdil Jan Nep. Hausperský, svob. pán z Fanalu dne 2. března 1762 v Brně (pečeť) a podruhé ovdovělá svob. paní Hausperská rozená hraběnka z Ugartů dne 21. června 1794 v Rosicích.

(1585)[2])

My Znatta z Lomnicze a na Ržíczžanech, Frydrych z Žierotina a na Židlochowiczých Ržímskeho Czysarže Uherskeho Czeskeho atd. Krále atd. geho milosti Radda, Smil Osowský z Doubrawicze a na Tržebíczi Bartoloměg Waneczský z Gemničžky a na Walczi, moczni otzowsstí poručnícy Syrotkůw statku po dobré pamieti Urozeném Panu Panu Janowi Starssim z Žierotina a na Námiesti a Rosyczých pozůstaleho.

Známo czinime tímto Listem obecznie pržedewssemi kdož cžtou anebo cžtauczý slyssán bude. Zie sau pržedstaupili pržednás Rychtarž a Konsselé y wsseczka obecz Miesteczžka Rosicz a Pendorffu, poddaní nadepsaných Syrotkůw wierni milí, nás sewssí pilností poníženie žádajicze, abychom obtížnau powinnost, gmenowitie Ssenk cztyrz Drylinků Wína kteréž gim od przedesslých Panůw gegich

---

[1]) Privilegia ta jsou ztracena.

[2]) Zajímavý jest tehdější pravopis spřežkový. Každý písař psal, jak chtěl a jak uměl.

držitelůw Miesteczka Rosycz a Pendorffu odstarodáwna kwyssenkowání a speniežení krucze Panské každého roku wystawowáno a sázeno bylo znich sniali, a ge w tom oswobodili, a Listem swým podpečžetmi nassimi toho potwrdili, tak aby oni nám na místie Syročžím, a Erbom gegich, ani budauczým potomkům Držitelům Panstwí Rosyczkeho, wicze takowým Ssenkem y spotomky swými powinowati nebyly.

Kdež my znamenawsse gegich snažnau a pokornau prozbu, a gsaucze knim Laskau naklonieni, chticze také aby wčžasých budauczých táž obecz Rosyczká a a Pendorffská bez takowé obdarowáni a oswobození, tím Lépe w žiwnosti swé se rozmáhala, a nám namistie Syrotčžím abudauczym Panům a držitelům Miestečžka Rosycz a Pendorffu wnastalých potržebách tím wolněgi a dostatečžněgi slaužiti a se hoditi poplatkůw y ginych powinností swých snáze odbýwajícze mohli: S dobrým rozmyslem a spržátel swých raddau wiedaucze také že gest wtom Nebosstika Pana Jana Starssiho z Žierotína weyš dotčženého, na onen cžas Pána gegich diedičžného gistá a czela wůle takowau powinnost znich sniti byla, wnadepsané žádosti a ponižené prozbie sme gich oslysseti nemohli.

A protož nahorže gmenowané Poddané Syrotčži Rosyczké a Pendorffské z takowého ssenkowního obtížení a nezwůle, wkterež sau až posawad postaweni byli, namistie Syrotčžím a Erbůw gegich propausstíme a swobodny cžiníme tak aby oni y sbudauczými potomky swými ssenkowanim tiech cžtyrž drylinků wína Panského krucze Syrotčží Erbůw a budauczých potomkůw gegich Panůw Rosyczkých, Pendorffských powinowati nebyli, na cžasy budauczí awiečžné.

Nadto pak weysse z milosti a Lasky kterauž knadepsaným Lidem Rosyczkým a Pendorffským máme, y tento ržad mezy nimi ustanowugeme, a geg miti chczeme:

Pržedkem a neyprwé, aby oni Rosyčžtí a Pendorffssti w Rathauze swém Rosyczkém wíno obeczní, y gedenkaždý z obywatelůw wdomie swém Wino swé wolnie a swobodnie ssenkowati mohli natento nižepsaný způsob. Kdyžby koli wíno obeczní w Rathauze se ssenkowalo aby žádny z Sausedů a obywatelůw Miesteczžka Rosycz a Pendorffu ani žádny ssenkýrž dotud dokudžby to wíno obeczní w Rathauze načžepie bylo, gineho wina sweho gim na sskodu nessenkowal, a na másy neprodáwal bez powolení Rychtárže a starssích Konsselůw. Než kdyžby wina obeczního načžepie neb ssenků nebylo a kdo z sausedů a obywatelůw téhož miesteczžka neb ktery Ssenkyrž wíno swé dáwati a ssenkowati chtiel, ten má Hospodárži Miesteczžka o tom oznamiti, a on Hospodárž Miesteczžka bude powinen, pržigma ksobie osobie dwie neb gednu z Auržadu žádagiczýmu, počžem by to wíno ssenkowáno býti mielo, wslussnosti ge saditi, a ten ssenkýrž každý podlé takowého uznání a posazení powinnen bude tak ge dáwati, a gini potom wssiczkni též tak se chowati magí. A kdožbykoli, a jakaukoli, buď malau, neb welikau nádobu wína ssenkowati chtiel, ten zkaždého wiedra kubczi na Rathauz platu půl grosse bílýho dey.

Item. Poněwadž wté obczy Rosyczké a Pendorffské obywatelé nemalo winohradůw swych wlastních a wdobrých Horách magi, Ustawůgeme nyni y na časy budauczý, aby dwie nebo trži osoby z auržadu každého roku hned powinobraní

poržád k tiem kdož winohrady magi, dodomůw a Sklepůw gegich wysýlány byly, a kdo czo a gakého wína, buď mnoho neb málo magí, shlidnaucze wspis uwozowali a poznamenáwali, tak aby toho počžet wiedieli. A pokawadžby obywatelé téhož Miestečžka Rosycz a Pendorffu swých wín newybyli, a prodáwati neb ssenkowati je chtieli, potud obczy ani žádný giný saused wína přžespolního ssenkowati nemá. Pakližby se toho kdo přžes toto ustanowení nasse ztychž obywatelův dopustil tedy každému takowému buď kdo buď, to wíno, kteréžby načžal, wsseczko bez milosti na Rathauz pobráno a k dobrému obecznímu obráceno podle gich uznání býti má. Powybytí pak domáczých wín, gestližeby starssí Rosyčží a Pendorffssti wíno obeczní na Rathauze ssenkowati chtieli toho mimo giné Sausedy swé a ssenkyrže Rosyczké a Pendorffské přžedek a práwo míti magí.

Item. Czo se tiech kteržíž wína swá domáczý nassenk prodáwati chtiegí doteyčžic, nemagí ssenkyržůw w Prodegi utiskati, a gedné desítky wína o Tolar, neb neyweyss odwa drážegi nežli počžem tam kde rostlo gest geho dáwati pod skutečžným trestáním.

Natento wssak způsob a stau znamenitau wyminkau milost swrchu psaná gim Lidem Rosyczkým a Pendorffským odnás nahorže gmenowaných moczných otczowských poručžníkůw se čžiní, aby byli powinni, kdyžbykoli Pán gegich diedičžný nyniegssí neb budauczy, bytem swým na Rosyczých byl, ustawičžnie dwoge wíno gedno bílé a druhé čžerwené na čžepě a ssenku míti.

Také přži tiech ssenczých wína obeczního y giného, aby žádných takowých powykův a rozpustilostí gimiž by welebnost Božská obražena býti mohla, dopausstieno a přžehlidáno nebylo Rychtarž a starssí Rosyčtí a Pendorffssti to obzwlásstnie opatrowati, a k tomu skutečžnie dohlídati magí.

Item. Czož se tak wtomto Listu wsse ustanowuge my nadepsaní moczní otczowssti poručžníczy namístie Syrotčžím a Erbůw gich tomu chceme, aby to wsse czele, pewnie a nepohnutie beze wsseho přžerussení a umenssení nyní y nabudauczý wiečžné čžasy zůstalo, a nadtymiž poddanými Syrotčžími, wtom ochrannau ruku držeti powinni sme, a budeme slibugíce gim y gich potomkům samy zasebe Syrotky Erby gegich a budauczý Pány a držitele Miestečžka Rosycz a Pendorffu žie gim wtom přžekážky žádné čžiniti nemáme, žádnau moczý ani kterým wymyssleným způsobem a obyčžegem: Nýbrž přžité wssi nahorže psané swobodě ge zachowati přžipowídáme.

Za kteraužto milost gim poddaným sirotčžím Rosyczkým a Pendorffským odnas učžiněnau, wtomto sau se pogednání ohlásyli. Jakož sau byli přžedessle to přži Nebosstíku Panu Janowi starssím z Žierotína na onen čžas Pánu swém diedičžném, žie gest gim takowé obdarowání a oswobození na teyž ssenk winný wykonati a dáti byl přžipowiedieł, obdržieli a oni Rosyčží a Pendorffssti zato témuž Pánu swému giž nebosstíku půl třetího sta kop grossí českých hotowých darowali, to žie přitom zůstawugi. A nadto wssie uwolili sau se z Lásky dobrowolnie nebywsse prwe tím powinni Panům swým nyniegssím y budauczým držitelům Miestečžka Rosycz a Pendorffu y spotomky swými, dáwati a platiti každého roku stale načžasy budauczý a wiečžne po dwau kopach grossů čžeských

nerozdielnie nakaždý swaty Girží gednu kopu grossí a nakaždý Swaty Wáczlaw tolikéž. — Kteréžto gegich dobrowolné snessení a podwolení my často psaní moczní otczowsstí poručniczy Sirotkůw a statku nahorže gmenowaného odnich przigawsse slibugeme namiestie Syrotczím a Erbůw gegich y budauczych Panůw a držitelůw Miesteczka Rosycz a Pendorffu wžádný wietcži platy z toho ssenku nahorže psaného gich ani budauczých potomkůw gegich obywatelůw Rosyczkých a Pendorffských nepotahowati načžasy budauczý a wiečžné.

Pro lepssi toho gistotu a pewnost my swrchu psaní moczní otczowsstí Porucžniczy, List tento swými wlastními pečžetmi sme specžetili dobrowolnie. Apro ssirssi otom wiedomost, dožádali sme se Urozených Panůw Panůw: Pana Čženka z Lippého a na Hodoníně Neywyssího Marssalka Kralowstwi Čzeského, Pana Francze Hrabiete a swobodneho Pána z Turnu na Prssticzých a Wlasaticzých, Pana Frydrycha z Nachoda, a na Horních Dunagowiczych. Žie sau též pečžeti swé podle nassich ktémuž Listu naswiedomí sobie a Erbom swým bez sskody pržitisknauti dali.

Kerí gest dán a psán na Židlochowiczých gedenácztého dne Miesycze Čžerwencze. Letha Pánie Tisiczýho pietisteho osmdesateho pateho.

(1645)

Salva kvarda pro Rosice, Náměšť a Troubsko.

„Jejího královského Veličenstva a koruny Švédské, též také Jich konfederovaných respekt. rady říšské general a polní maršálek v Německu, též generalní guvernér v Pomořanech:

Leonart Torstenson,
na Redestě, Torsteně a Rasigno.

Ve jménu svrchovaného Jejího Veličenstva královského a koruny Švédské od svrchu uvedeného jsou statky a panství na Moravě ležící a Jeho Ex. císařskému podmaršálkovi, svobodnému pánu z Enkevoirtu patřící,[1]) jmenovitě: Náměšť, **Rosice** a Troubsko se vším příslušenstvím na jeho přímluvu do zvláštní ochrany a protekce vzaty a touto psanou salvou kvardou obdarovány. Proto poroučím tímto všem pod svým velením stojícím vyšším i nižším důstojníkům a velitelům i veškerým vojákům pěším i jízdným, aby výše uvedené statky a panství Jeho Ex. p. podmaršálka, svobodného pána z Enkevoirtu, totiž Rosice, Troubsko a Náměšť následkem této salvy kvardy na pokoji nechali, v ničem jim neukřivdili a neuráželi (nechť by k tomu kdokoliv svou ochranu propůjčil), aby jich neobtěžovali ani svémocným ubytováním, vybíráním kontribuce, paličného a výkupného, ani braním koní, velkého a malého dobytka, obilí neb čeho jiného aby vůbec žádných insolencí a násilnictví se nedopouštěli a přítomnou **salvu kvardu, neboli bezpečný list,** neobcházeli, nýbrž všude a kdekoliv plnili buď ji, neb vidimovanou kopii a to chtěji-li se vyhnouti těžkému zodpovídání

[1]) Hrabě Verdenberk vydával svého příbuzného, generála císařského, pána z Enkevoirtu za majitele panství, aby většího snad účinku u Švédů dosáhl.

a nepříležitosti, případně po vyšetření zločinu i jistě po tom následujícímu trestu na těle i hrdle, načež vše ohled a pozor míti mají.

Tím ví každý, jak se chovati a před nepříjemnostmi a škodou chrániti.

Dáno v hlavním stanu v Mor. Budějovicích 11. března 1645.

Leonart Torstenson.

(1693.)

Ga Giřy Rupert Haupersky z Fanale Diedičny Pan na Rosyczych a Traubsku.

Wyznawam tímto Lystem wubec Předewssemi, Jakož gest Starosta auřad a Cela wubec Miestys Rosyc, Poddani mogi wierni mily, skrz spis y Austnie mne oto Snažnie a Ssetrnie Prosyly, aby gim Obyčegne Roboty a gisty roční Plat Pusstiene, aoni gich o Swobozeni byly, Minic tudy Miestecko tim dřyviegj wyzdwihnautj, a Sobie pomoctj. Pročžež Pozorugic Nyniegssich tiezkych Wogenskych biehuw, abidnych časuw, wkterych den odedne břemeno Contrbučni se zmaha aroste, a aby oni Poddaní mogj Swymi Potomky mau naklonnost kgegich Prospiechu, Skutecnie Seznatj, a Swe Žiwnostj tjm wolniegj prowozowatj tudy Pak toto Miestecko kwystawenj, a Starodawnímu Zwelebeni zase Přywestj ame Stiedrostj a Nachylnostj Pamatku myti mohly, S dobrým rozmyslem tak činím, ajakožto diedična Vrchnost, Pečugic ogegich Obecni dobre, Swym ydiedicuw a Napadnikuw mych Gmenem, na ten Spusob gich od Nahoře dotknutych **Panských Robot Oswobozujj a Prazdna činím,** Žie každy **Laník Ročnie** do duchodu mych a Potomkuw Povinen gest, a zustawa, **Ročnie Dvanact Zlatych regnskych** odwozowatj a Skladatj. **Polaulaník Dewíet zlatých, a Ctwrtnik Ssest Zlatych** reynskych. Kdežtose **Dwanact dni v Roce wínima Pro Robotu Panskau** kterau oni Naležitie a Pilnie, kde se gim Ukaže bezewsseho Poplatku wykonatj magj, Obwzvlasstnie Pak wčas Oranj, Sena a Obily klyzeni, neb hnoje wozenj.

Item Lanicy a Polaulanicy Gednu Kladu, Každeho Roku kPile odwestj apři Loweni Rybnykuw a Nahon se dle obyčege nagitj dati Powinnj gsau, Akdyby Wežnj neb Syc Wrchnost Sklyzením Postačitj nemohla, aoni mymo Swrchu Wymynienych Dwanacte dni se dale Potřebowaly, budau o Powazaní wtom se wolnie zachowatj, a Snažnost wkonanj Prace Prokazowatj, též Robotiře dostatečne kolykdy Se gich Žiadalo wyprawytj, kterych Wrchnost Netak Malo gak gim na den wtom Určitem Platu Ročnim Wynassli, než dwognasobnie tolyk Totiž Piessim na den po 6 Kr. whmotnym dílc, totiž od Sena Sečenj aneb Obily Žetj, Agizdnym po 12 Kr. na den Platitj da, aneb na dluhu kdoby dlužen byl porazy.

Co Pak se Skladanj tehož Ročniho Platu dotyče ten Se každeho Čtwrt Letha Před wygitim Quartalu Skrz Starostu neb Purgmistra Zwyupominatj, a Určitie na Tento Spusob Protj Quitantj Platitj ma Totiž gak 3. dne Miesyce dubna Plat gitj Začne, a Obyčegna Robota Přestane, ma to co na Prwnj Qvartal od vsedlych wychazy, gmenowytie ten den Po S. Urbanu, Skrz

Starostu Skutečnie složeno bytj. Druhý pak Qvartal ten den Po S. Wawřyncy. Třetj Qvartal ten den Po S. Ssimonyssj Judy, a Čtwrty ten den Před Hromnycemj Se odwadietj. Kdežto sePatrnie wymlniuge, Žie kdyby niekdo Zobce sesPlatem Swym obmesskal, ma Ubec Sama mezy tim to Zaprawytj, akniemu hledietj, ginač Pak dotud dokudžby se nezaplatilo, Ssenk Winny gim Se zastawiti a Neb kdyby Vrputlywie aSwywolnie ten Plat se zadržoval, Prý Wrchnosti Stati bude, gakby Sama Vbec ktomu se dohnala, a Neb giny Prostředek Včinil. Agakož gim toto Nadanj Zpouhe Milostj anaklonnostj. odemne se Propučuge ana lepssí Zrost a wyzdwyzenj gegich Obchodu mynieno gest, tak oní to Swdiečnostj na Potom Vznawatj Wiernost a Poslussnost Prokazowatj, adomy Swe y Žiwnostj Pilnie a Snažnie naprawowatj, akdalssim Obdarowanim se Zaslaužile Včinitj Nepomínau, Coz Prokazujíc toto Nadanie na Stale a Wierné budauczy časy trwatj, abez Porussenj gim Zachowano bytj ma; na Potwrzení toho wsseho Sdobrym Wiedomym Tento Lyst gsem wlastnj Rukau podepsal a Pečet mau Obyčegnau kniemu Přywisytj dal, Genž Se Stalo na Zamku Rosyckym dne 4 Miesyce dubna. Letha Panie Tisycyho Ssestisteho dewadesateho Třetího.

J. **Hauspersky** z **Fanale** m. p.

(1692.)

„**My Leopold z Boži Milosti Wolený Ržímský Czýsarž,** po wsseczky cžasy Rozmnožitel Rzisse, Uherský, Cžeský, Dalmátský, Charwátský a Slowanský Král, Arczykniže Rakauzské, Margkrabie Morawske, Luczemburské a Slezské kniže, a Lužiczské Margkrabie.

Oznamujeme tjmto Listem Nassim wssem, že gsme od Starosty, Raddy a Czele Obcze Miesteczka Rosycz, za to ponjženie prosseňi, abychom gim tu Czýsaržskau a Kralowskau Milost ucžiniti, a gim na mjstie gich pržedesslých od slawných Pržedkůw Nassich Králůw Cžeských, gesstie v pržedesslym Wieku též Pržedkum gich Nadaných a od njch až do cžasu Sswedske Wogny skutecžnie vžjwaných **dvauch Weysadnjch Jarmarkuw Rocžnjch,** totiž Pržednjho na den Swateho Martina a druhyho ten Auterý po Swatem Dusse, **zase giny dwa Jarmarky** kterychž by oni a Potomczý gjch budaucznie každeho Roku, wssak na giný gim pržiležitiegssi než wýss obsažene dny, ato gmenowite Pržednjho tu Stržedů po swatem Giržj, druhýho pak na Pondielek po Swatem Havlů, swobodnie držjwati a užjwati, tudy pak wždy knegakemu wznjků a zwelebenj obcze gjch pržigjti mohly, milostiwie nadati, propůgcziti a znova wysaditi, némenie y gjim toho od Slawné a Swaté pamieti Ferdynanda toho Gména Prwnjho, Ržjmského též Uherského a Cžeského krále w Letu Tisyczym Pietistym Tržidcátým Patým **na každou Středů pržes czelý Rok nadaneho Trhu týhodnjho,** z Milosti a dobrotiwosti Nassi Czýsaržské a Králowské schwályti a potwrditi anatowsse gim List neb Magestát Náss Czýsaržský a Králowský pro stálegssi toho Pamiet, wydati naržjditi Raczžili.“

Dále praví se v majestátu, že trhy dotčené nemají býti na újmu trhům měst okolních, že mohou trvati „osm dní pořád sběhlých s freyunkem obyčejným" (— právo sousedů nalévati víno týden před a týden po trhu), nařizuje se všem čtyřem stavům Moravským, zemskému hejtmanu, jakož i hejtmanu kraje Brněnského, aby „pod uvarováním hněvu a nemilosti císařské, též skutečného trestání" Rosickým v uvedených výročních trzích nebránili.

Dáno ve Vídni 15. července 1692. Vlastnoruční podpis Leopolda I., císařská pečeť s pouzdrem dřevěným 15 cm v průměru.

Poměry náboženské.

Duchovní správu (faráře) měly Rosice již ve XII. století (as 1230); fara byla podřízena děkanství brněnskému.

Za válek husitských nebylo změn, neboť vrchnost byla přísně katolická. Jošt Hecht přimlouval se na sněmu v Brně r. 1415 za propuštění Mistra Jana Husa z vězení, ale r. 1421 zapsán byl proti husitům.

V XVI. století nastaly velké změny. Vznikla tu obec novokřtěnců (1528 až 1624), jež se rozdělila na Gabrielovce a Filipovce dle zakladatelů z Německa přišlých; z toho vidno, že v XVI. stol. byli v Rosicích také Němci.

Touže asi dobou šířilo se učení českobratrské po celém panství rosickém, neboť páni sami byli příslušníky Jednoty bratrské, jež zachovávala přísnost mravů a tím život velice čistý; zvláště Dobeš Černohorský z Boskovic, Pertold z Lipého a oba Žerotínové mocně podporovali České bratry. (Proslulou tiskárnu bratrskou v Kralicích zřídil Jan st. ze Žerotína a věnoval též všechen náklad peněžitý na vydání Bible Kralické. Karel st. ze Žerotína poskytoval na svém zámku v Náměšti Českým bratřím velikou místnost za modlitebnu.)

Čeští (Moravští) bratří ovládli kostel i faru a měli v Rosicích svůj sbor. R. 1555 byl jejich představeným Jan; v l. 1595—1609 byl tu bratrský kněz Jan Mravek, a 1609—1632 Jan Malina. R. 1605 byl správcem sboru kněz Jiří Streyc, syn překladatele Bible Kralické, r. 1616 Jiří Čermák. V kostele pochován je M. Jan Denginus z Basileje, správce bratrského gymnasia v Ivančicích, † v Rosicích r. 1605. Narodil se zde Jiří Laetus, spisovatel dějepisný.

Katolická správa duchovní byla v Rosicích poznovu zřízena r. 1628 a pro nedostatek kněží náležely sem farní obce: Veverská Bítyška a Říčany (do r. 1638), Troubsko (do 1687), Vomice (dodnes), Zbejšov (do r. 1679), Popovice a Lukovany (do 1768) s Příbramí, Zakřany, Jakubovem a Újezdem.

Děkanství v Rosicích zřízeno r. 1789 (dříve náležely Rosice k děkanství ivančickému) a náležejí k němu: Rosice, Domášov, Neslovice, Oslavany, Ostrovačice, Popovice, Řeznovice, Zbraslav a Zbejšov.

Faráři od r. 1628 jsou: Jan Žalivský, Ant. Ježek, Matěj Janda, Fr. Rosenman; děkani: Ign. Mucha (1789—1816), Jak. Čermák (—1837), Frant. Černý (—1845),

Ant. Kotzent (1845—1858), Vinc. Schnaubelt (—1880). Flor. Eichler, bisk. rada, rytíř řádu Frant. Josefa (—1902).

Od r. 1902 jest farářem konsist. rada Gust. H e v e r; kaplani jsou: Jakub J e l e č e k a Jan P r o c h á z k a.

Matriky farní jsou od r. 1644, kostelní účty od r. 1708, pamětní knihy od r. 1684.

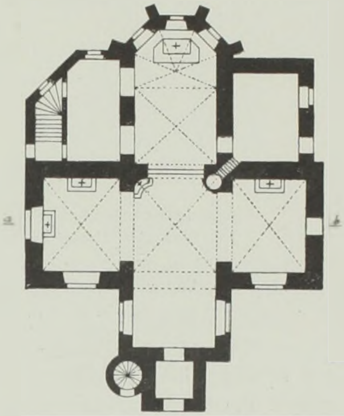
K farní osadě náležejí nyní: Rosice-Pendrov, Babice, Zástavka, Tečice a Vomice; osadníků je 7000.

Patronát náleží majiteli velkostatku rosického.

Varhaníkem je Josef L a h o d n ý. Kostelníci jsou dva: Jiljí Z h o ř a Fr. Jež.

* * *

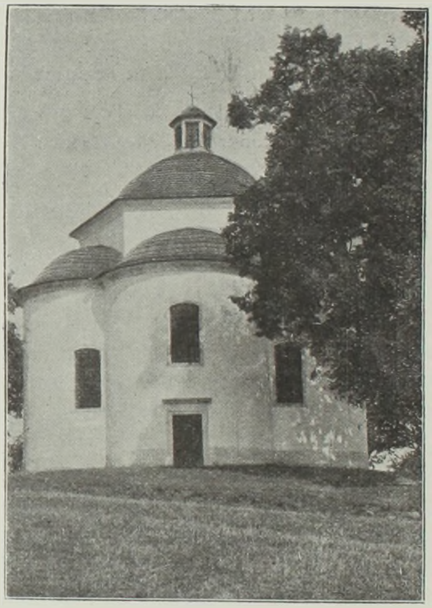
F a r n í c h r á m sv. Martina (biskupa) je na svahu návrší, na bývalém hřbitově. Románská okna ve věži svědčí o jeho stáří. V XV. stol. přestavěn byl slohem gotickým, jehož zbytky zachovaly se v přední části chrámu. Má 5 oltářů a četné staré náhrobky s nápisy českými, latinskými i německými z XV. až XVIII. stol. Na věži jsou 4 zvony (56 kg, 112 kg, 280 kg a 672 kg těžké), kamenných schodů ke kostelu je 75 a jsou zhotoveny ze zámeckých rámů okenních, jež r. 1843 daroval Josef hrabě Ugarte; téhož roku postaveny před kostel sochy sv. Floriana a sv. Jana Nep., jež dříve stávaly před zámkem.

Obr. 9. Půdorys kostela.

K o s t e l n í j e d n o t a (zal. r. 1891) má jmění 17.000 K.

Nový h ř b i t o v s bytem hrobníkovým založen byl r. 1856 při silnici k Brnu a rozšířen r. 1894.

Obr. 10. Kaple sv. Trojice.

V z á m k u j e k a p l e ze XVI. století, slohu renesančního, velmi sešlá; kaplana k ní dosazovala vrchnost (již r. 1453).

Na pahorku jižně Rosic je veřejná kaple Nejsv. Trojice, již dal vystavěti r. 1691 Jiří Hausperský. Má podobu trojhranu, 3 kůry, kupoli s lucernou uprostřed. Nedaleko je domek, jejž obývá panský hlídač-kostelník. Ku kapli vede pěkné stromořadí lipové s kamennou křížovou cestou. Slavná pouť tu bývá „na sv. Trojici".

Fara je u kostela od r. 1632; je upravena ze stavení hospodářského, jež zakoupil Jan hrabě Verdenberk. Nad vchodem je znak svob. pánů Hausperských s letopočtem 1736.

Školství.

„Nic nepřijde na zmar, co dáme dětem."
Jaroslav Vrchlický.

Čím lepší školy národ má,
tím krásnější jeho budoucnost.
Saint Simon.

Zprvu byla škola při faře (farní škola), a fara se připomíná již ve XII. stol. V XV. a XVI. století bylo zde po sobě 6 správců duchovních nekatolických (Novokřtěnci, Čeští bratři) a tu neznáme osudů školy.

Po třicetileté válce byla škola pusta do r. 1653. Rektor Pavel Verner připomíná se r. 1684. Nová škola stála r. 1691 naproti faře na místě bývalého chudobince. R. 1706 zde vyučoval Severin Veiser (z Vel. Byteše) r. 1746 Kašpar Reyndl. V obecních účtech z r. 1744 čteme, že sklenářovi dáno za správu oken 1 zl.

Po válce sedmileté se vyškolily r. 1768 Popovice, Lukovany, Příbram, Zakřany, Jakubov, Ujezd. Za Marie Teresie r. 1774 školství znovu zřízeno. Vyučovalo se náboženství, čtení a psaní, počtům (= trivium, školy triviální); jiným předmětům se nevyučovalo. Dozíral farář a děkan, konsistoř, úřady krajské a zemské. Zákonník z r. 1805 zná jen školy německé. Roku 1807 byla škola rosická přestavována; ze staré učírny upraven byt pro učitele a učírna postavena do břehu proti kopci. Dům ten (nyní č. 6) náležel vrchnosti. Do r. 1818 vyučoval Jan Martínek, od r. 1819—1840 Martin Kolář, potom Jakub Kolář, nadučitel, do r. 1890.

R. 1847 vystavěna byla již dvoutřídní škola na místě nynější dívčí školy; stála 41 let. Když byl r. 1855 smluven konkordát, přešlo školství úplně do rukou církevních. Novými zákony školskými (1868—1870) převzal vrchní dozor nad školami opět stát, stanovena osmiletá povinnost školní místo šestileté, a zřizovány již školy měšťanské pro vyšší vzdělání zejména dorostu živnostenského.

R. 1872 byla zdejší škola obecná trojtřídní, r. 1873 čtyřtřídní; dvě učírny byly prozatímně umístěny na obecním domě č. 44. a u Viceníků —

5. dubna 1888 byla dosavadní škola sbořena a na témže místě vystavěna stavitelem Josefem Vondrášem nová školní budova o 6 učírnách za 17.500 zl. 90 kr. Otevřena byla 23. září a vyučováno zprvu ve 4 třídách. Rok na to byla škola již pětitřídní s pobočkou dle pohlaví při 5. tř. a vyučováno též ženským pracím ručním.

Škola ve Vomicích podřízena byla rosické do r. 1858; docházel tam učitel z Rosic. Na Zástavce postavena škola r. 1870 (zprvu soukromá), v Tečicích r. 1874, v Babicích r. 1880.

Školní radovánky konány 14. července 1892 u sv. Trojice. R. 1896 byly povoleny dvě stálé pobočky při 4. a 5. třídě dle pohlaví. Rok před tím podal Hynek Světlík v obecním zastupitelstvu návrh na zřízení měšťanské školy chlapecké, kteráž povolena zemskou školní radou 28. července 1899. Po mnohých bojích dosaženo povolení ku stavbě 30. ledna 1902. Nemalých zásluh si tu dobyl starosta Hynek Světlík, a místodržitel hrabě Žerotín jmenován za účinnou pomoc čestným měšťanem rosickým.

Stavba měšťanské školy zadána stavitelům Janu Světlíkovi a Meth. Rejtharovi a rozpočtena na 90.437 K 79 h. Zakoupeny a sbořeny domy č. 111 a 99; se stavbou počalo se 28. května 1902, pamětní listina vložena do prostřed základů levé zdi. Budova byla vysvěcena 23. listopadu 1902; do té doby vyučovalo se od 1. listopadu prozatím ve staré škole. Prvým ředitelem ustanoven Josef Dufek, odborný učitel z Velkého Meziříčí. 27. února 1903 připojena byla čtyřtřídní chlapecká škola obecná s pobočkou ku měšťanské a zřízena nová pětitřídní obecná škola dívčí pod zvláštní správou Ant. Trnky, jenž r. 1898 byl obdržel titul ředitelský. Dívčí měšťanská škola povolena 1. července 1907.

Na měšťanské škole nyní působí: Ředitel Josef Dufek, katecheta František Štěpánek, odborní učitelé: František Plhák, Josef Janele a František Schützner.

Na obecné škole chlapecké vyučují učitelé: Karel Melichar, Fr. Jarůšek, Frant. Kaláb, Metod Kubíček a učitelka Arna Brandýsová.

Na obecné škole dívčí: Ředitel Ant. Trnka, učitelky: Anna Rauscherová, Julie Hrůzová, Emilie Dvořáková, Ludmila Králíčková a Marie Tirayová, industr. učitelka Adéla Kolářová.

Dříve zde působili *a)* na škole obecné: Jos. Večeřa, F. Prokop, Václ. Kubica, Jos. Urbánek, Fr. Šín, Alois Trnka, Fr. Malina, Mat. Mertens, Ant. Tůma, Eva Uhrová, M. Rottová, Čeněk Adamec, Fr. Chromec, Fr. Blažek, Fr. Zounek, Anna Langová, Barbora Thořová, Albína Škrétová, Ludmila Šťastná;

b) na škole měšťanské: Hynek Sova, Šim. Konečný, Lad. Kliment, Alois Stehlík.

Katechety byli: Gust. Hever, Rosendorf, Jeleček, Procházka.

Počet žactva: *a)* na obecných školách.

	1903—4	1904—5	1905—6	1906—7	1907—8
chlapecké	263	253	250	269	276
dívčí	316	305	316	327	346

b) na měšťanské škole:

Třída	1902—3	3—4	4—5	5—6	6—7	7—8
I.	64	72	71	69	60	60
II.		64	61	42	43	41
III.			44	25	23	23
Úhrnem	64	136	176	136	126	124

Měšťanská škola trvá 5 let, a z 92 žáků, kteří vybyli všechy tři třídy, odešli: na učitelský ústav 3, na reálku 1, na vyšší průmyslovou školu 13, na vyšší obchodní školu 3, do ciziny 3, opakovali 3, k živnostem 25, na střední hospodářskou školu 1, k hospodářství 2, k obchodu 16, ke službě kancelářské 3, k lesnictví 1, do IV. tř. měšťanské 2, atd.

V tělocvičně měšťanské školy pořádány bývají poučné přednášky a slavnosti rázu národně-výchovného. R. 1903 zejména vzpomenuto 50. ročnice slavného básníka Jaroslava Vrchlického; byl mu poslán pozdravný přípis, na nějž takto odpověděl:

„Slavné ředitelství měšťanské školy v Rosicích u Brna!

Hluboce dojat milou vzpomínkou, kterou mi o školní slavnosti 5. července věnovati hodláte, prosím, aby jak slovutný pan ředitel, tak i slavný sbor učitelský přijali můj vděčný a upřímný dík za tuto pozornost. Prosím, aby dík můj tlumočen byl případně milé mládeži, do které klademe všecky naděje budoucnosti lepší. Lituji, že pro vzdálenost je mi zvlášť nyní na konci šk. roku při závěrce všech povinností nemožno osobně se dostaviti a všem ruku stisknouti. Přeje škole Vaší hojně zdaru znamenám se opakuje své díky v přátelské oddanosti s pozdravením velkým i malým

Jaroslav Vrchlický.

V Praze, dne 4. července 1903.

Knihovna učitelská má 106 svazků, (Ottův slovník naučný, Velký Brehmův život zvířat, Vlastivědu Moravy, atd.), žákovská 350 svazků, kdež každý význačný český spisovatel je zastoupen několika spisy.

Pomůckami učebnými je škola měšťanská hojně opatřena, má: sbírku ptáků a ssavců za 700 K, fysikálních přístrojů za 700 K, modellů za 300 K, pak dosti obrazů, map, atd.

Místní školní rada: Předseda Jan Světlík, náměstek Frant. Táborský, členové: Josef Dufek, Ant. Trnka, P. Gustav Hever, Václav Richter, Václav Pavlík, Jakub Foral, Alois Pavlíček.

Školníkem je Hynek Bobrovský.

Průmyslová škola pokračovací při měšť. škole založena r. 1903. Vyučují: ředitel Dufek, učitelé Schützner, Jarůšek, Kaláb, Kubíček — a to ve dvou ročnících vždy v neděli dopoledne a ve čtvrtek odpoledne. Žáků je 58 (27+31). Roční náklad 1973 K, jejž hradí stát, země, obchodní komora, živnostenské společenstvo, obec.

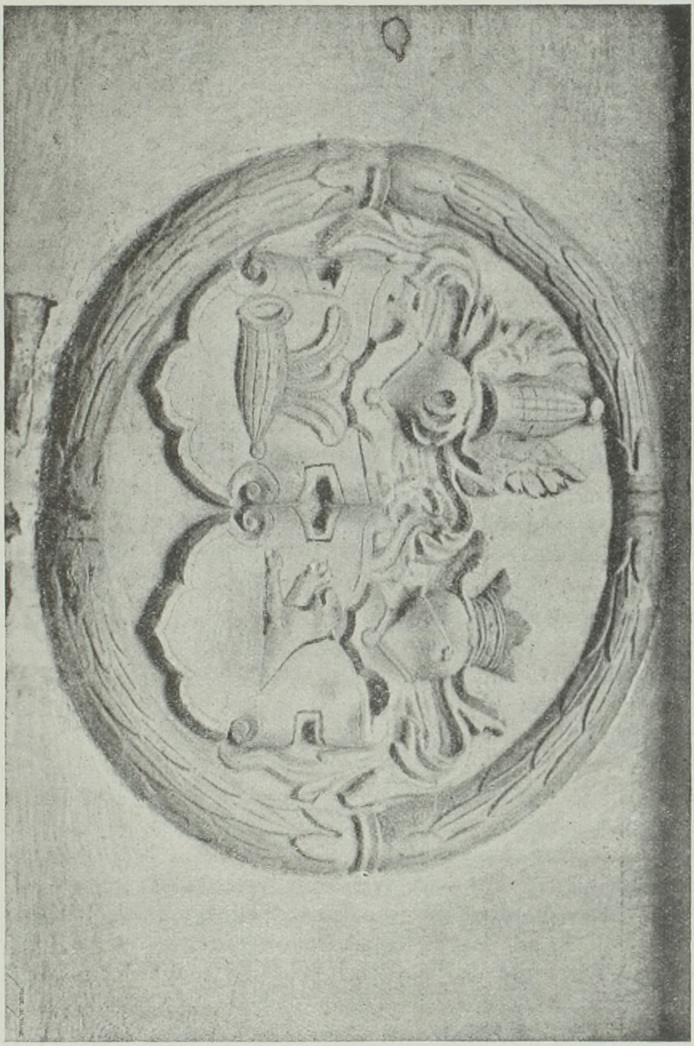
Správa obce.

V čele městečka býval starosta (primátor, primas), šest konšelů, kteří se v úřadu purkmistrovském po měsíci střídali, a rychtář; všechny ustanovovala vrchnost, kteráž také obecní účty zkoumala.

V městském archivu jsou nejstarší zachované účty obecní z r. 1655. Starostou tenkráte byl Matouš Kylián; konšely: Adam Řezník, Jan Svačina, Jan Černák, Tomáš Skřivánek, Jakub Svoboda, Kašpar Franz; rychtářem Jiří Kalvoda. — R. 1687 starostou Jakub Šandera; konšely: Šimon Bednář, Lukáš Tkadlec, Matouš Šilhavý, Václav Kovář, Ondřej Hnátek, Jan Sojka; rychtářem Jan Kolář. Dále v zachovaných účtech z r. 1699, 1688, 1696, 1698, 1701, 1712, 1734, 1739, 1744 vyskytují se mnohá známá jména: Šimon Urbanovský (primátorem r. 1712 a 1734), Ondřej Petrčka (konšel r. 1734), Jakub Kolář (1698), Jan Balcar (primátorem 1744), Cyrill Rigl, Jakub Urbanovský, Jiří Absolín (1744) atd.

Soudy v Rosicích v XVII. a XVIII. století. Soudní moc trestní vykonával vrchnostenský úředník-hejtman. Rychtář, ustanovený vrchností, trestal menší policejní přestupky, urážky na cti, hádky, a p. Hrubší provinění rozsuzoval hejtman, jenž také řídil soud kriminální č. **hrdelní právo.** Zločinec byl zavřen do šatlavy a podroben několikerému výslechu, aby se v odpovědech popletl; k přiznání býval donucován bitím a mučením. Měl-li býti vyřčen ortel smrti, vynášel rozsudek soud brněnský, jenž také radil ve věcech důležitých a pochybných. Poslední instancí byla královská apelace v Praze. Odsouzenec byl postaven na kamenný pranýř (je na dvoře obecního domu) a popraven na Rosické spravedlnosti (na kopci u cesty k Brnu), kde dosud se říká „Pod šibenicí“. Rosice měly právo hrdelní do roku 1752 a musili míti všechno příslušenství: šatlavu s mučírnou, pouta, klády, pranýř, šibenici, popravčího mistra neb aspoň popravního posla. Císař Karel VI. zrušil roku 1727 (dokud by neměly schopných soudců) hrdelní soudy v celé řadě míst moravských: Rajhradě, Kuřími, Modřicích, Blansku, Líšni, Šlapanicích, Pravlově, Oslavanech, Židenicích, Veveří atd. Celé panství Veverské bylo přiděleno do Rosic, takže zde soudili zločince: z Rosic, Pendrova, Tečic, Babic, Zakřan, Lukovan, Popovic, Příbramě, Oujezda, Zhoře, Zbraslavě, Litostrova, Říček, Vomic, Popůvek, Troubska, Veveří, Chudčic, Mor. Kynic, Sentic, Inačovic, Rozdrojovic, Kyniček, Bystrce, Říčan, Javůrku, Ostrovačic, Domášova, Přibyslavic, Hlubokého, Radoškova, Osové Bítyšky, Malé (Veverské) Bítyšky, Křenášova, Dlouhého, Milešína, Vidonína, Víchova, Vlkova, Ondrušek,

Horního Březí, Borovníka, Rozseče, Rojetína, Nové Vsi, Křižínkova. — Za souzení zločinců, ovšem musily dotčené obce do Rosic platit, což mrzelo zejména Bítyšské, kteří musili za to mnohý úšklebek Rosických snésti. Z Veverské Bítyšky zaplaceno v l. 1729—1746 do Rosic soudních útrat 298 zl. 1 kr.

Obr. 11. Znak Mikul. Sudličky z Borovnice a jeho manželky Estery Krčmové z Koněpas na obecním domě.

Radnice stávala na témže místě jako nyní. Tak čteme v „Urbáři" z r. 1755: „Naproti panské hospodě, kdež nyní pošta se nalézá, (jest) tak jmenovaný Rathaus s trojím podloubím, na kterémž se jedna světnice s Mázhauzem vynachází;

ve dvoře šatlava s jednou světničkou pro právního posla, poněvadž v předešlých časích právo hrdelní městečku Rosickému patřilo."

Nynější radnice vystavěna byla r. 1851 za 13.000 zl.; r. 1858 byla vížka zvýšena a opatřena hodinami (za 700 zl.), které darovala Terezie Rahnová; 30. června 1886 do ní uhodil blesk a porouchal hodiny, které se ihned zastavily na 9 hod. 35 min. Posledně byla celá radnice opravena r. 1901 nákladem 2563 K 83 h. Hostinec i byt jsou pronajaty. Městský úřad však je na obecním domě (č. 44), nikoliv na radnici, což dlužno rozlišovati.

Obecní dům zakoupila obec r. 1727 od Bohumíra Tadeáše Hausperského z Fanalu. Býval to „půllánský grunt" Matouše Šilhavého a zakoupen „ku prospěchu obecnímu, obzvláště skrz kvartýry vojenské k ušetření jednoho každého souseda" — za jedno sto zlatých rýn. Poplatky z něj byly: „Určených robotních peněz 9 zl., úroků 2 zl. 56 kr., 3 slepice a vejce úroční." Místo zbytku roboty (12 dní) poplatek 6 zl. ročně. Jiných dávek nebylo, kromě daní. Ve smlouvě, kteráž se zachovala v opisu, vyjímá se dále pro ten dům právo šenku vína a piva; také bez dovolení vrchnosti nesměla obec dům prodati. Pečeť a datum smlouvy té na zámku Rosickém 1. června 1727. — Nade vchodem jsou znaky Mikuláše Sudličky z Borovnice a jeho manželky Estery Krčmové z Koněpas, jimž dům před tím (v XVI. stol.) náležel.

Statek býval svobodný, neboť Sudlička byl vladykou; znaky jsou „vrše" a „pes rostoucí z cimbuří". (Obr. 11. viz str. 38.)

*

Novým obecním řádem z r. 1849 byla dána obcím samospráva a v Rosicích bylo 19. července 1850 **zvoleno prvé zastupitelstvo:**

1. Starostou Antonín Rahn (1850—53). Jemu úřad odevzdal dosavadní, vrchností ustanovený starosta Jakub Zuzan.

Radními zvoleni: Rittler a P. Kotzent. Do výboru: Krška, Němec, baron Sina, Šedý, Novotný, Goliáš; z Tečic: Kafrda, Eliáš, Rigl. Dále 6 náhradníků. Od r. 1861 byli 4 radní, od r. 1889 pět radních; r. 1906 dostoupil počet poplatníků výše 400, i bylo zvoleno 24 členů obecního výboru a šest radních.

Starostové pozdější byli:

2. Antonín Goliáš (1853—1861);
3. Frant. Rittler † 1861;
4. Jakub Skutecký (1861—1867), a 1886—1889);
5. Jan Tichý (1867—1886 a 1889—1892);
6. Jan Světlík (1892—1895);
7. Hynek Světlík — úřaduje od r. 1896 dodnes.

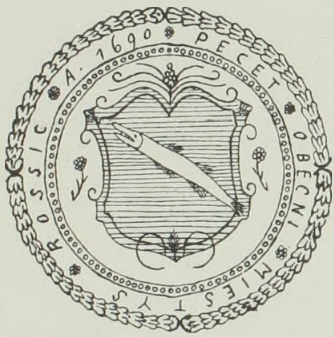
Čestní občané:

1. P. Florian Eichler, děkan . . . . . . jmenován r. 1864, † 1902
2. MUDr. Ferdinand Katolický, obv. lékař, . „ „ 1885, † 1901,
3. Bohumil Ecker, zástupce majitele panství . „ „ 1886, † 1895,

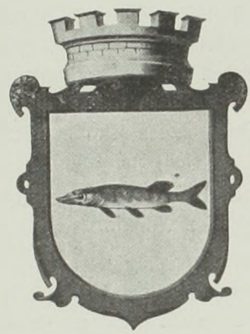
4. Jakub Kolář, nadučitel . . . . jmenován r. 1888, † 1902,
5. Jakub Skutecký, starosta . . . . . . „ „ 1890, † 1898,
6. Mořic svob. pán Hirsch z Gereuthu . . . „ „ 1891, † 1896,
7. Jan Tichý, starosta . . . . „ „ 1892, † 1893,
8. MUDr. Karel Franz, obv. lékař . . . . „ „ 1896, † 1906,
9. Karel hrabě Žerotín, místodržitel . . . „ „ 1902,
10. Eduard Svoboda, ústřední ředitel . . . „ „ 1904.

Znakem městečka dosud bývala stříbrná štika v modrém poli; nyní obnoven znak původní: štika v přirozené podobě v modrém poli, nahoře koruna z cimbuří. Městské barvy: modrá a bílá.

Nejstarší zachovaná pečeť z r. 1690 je česká; pozdější jsou: latinská (1707), pak německá. Na všech je štika. — Nová pamětní kniha založena r. 1888.

Obr. 12. Obecní pečeť z r. 1690.

Obr. 13. Městský znak.

Členové nynějšího městského zastupitelstva zvoleni byli ve dnech 11. a 12. prosince 1906.

Voličů všech bylo 574, k volbě se dostavilo 305 (= 53%).

Městská rada (starosta a radní) zvoleni byli 2. ledna 1907.

Starosta: HYNEK SVĚTLÍK.

Radní:

1. Frant. Táborský (policie, zdravotnictví).
2. Metoděj Rejthar (vodovod, kontrola).
3. Vavřín Sekera (hospodář, stavby, hřbitov).
4. Václav Richter (les, cesty, stromoví, osvětlování — v Rosicích).
5. Frant. Jeřábek (sady, lom, cesty, osvětlování, cihelna — v Pendrově).
6. Ph. Mg. Jan Hájek (pokladna, chudinství).

Členové městského zastupitelstva:

I.	II.	III.
Ph. Mg. Jan Hájek.	Jan Světlík.	František Jeřábek.
Josef Staněk.	Metod Rejthar.	Václav Pavlík.
Tomáš Petrčka.	Václav Richter.	František Táborský.
František Viceník.	Antonín Staněk.	Mořic Raus.
Hynek Světlík.	Antonín Zelinka.	Vavřín Sekera.
Josef Dufek.	Josef Foral.	Antonín Klíma.
František Machatý.	František Ťápal.	František Mertens.
P. Gustav Hever.	Martin Kroupa.	František Janeček.

Náhradníci:

Za sbor: I.	II.	III.
Jan Pyšný.	Antonín Peksa.	František Šmerda.
Frant. Pokorný.	Karel Viceník.	Richard Zhoř.
Karel Krejčí.	Josef Hůrek.	Václav Foral.
Frant. Jarůšek.	Jindřich Světlík.	Frant. Svoboda

Městským tajemníkem je od r. 1900 Jan Remunda. Ve výslužbě je tajemník Josef Štikar (1858—1890); před r. 1858 byl Jakub Kolář.

Městská policie: Julius Zuzan, August Baštař. Město dále vydržuje 2 ponocné a 2 polní hlídače; panství 2 ponocné a 2 polní hlídače.

Dle rozpočtu městského zastupitelstva na r. 1907 byla

spotřeba	33.782 K 77 h
úhrada . . .	11.171 K 87 h
schodek .	22.610 K 90 h

byl kryt 75% přirážkou ku všem přímým daním mimo daň osobní.

Majetek města nemovitý je 80 ha 57 a 33m²
„ „ movitý je 4069 K 77 h.

Podpor z chudobinského fondu uděleno 3.375 K 53 h. Od r. 1887 dostávají chudí týdně 4 kg chleba a 40 h.

Sirotčí kolonii v Rosicích zřídil zemský výbor r. 1906 a vychovává se tu nyní 17 sirotků v rodinách. Na každého chovance platí se 20 K měsíčně z mor. zem. fondu sirotčího. Vrchní dozor má městská rada.

Osvětlování města děje se od r. 1883 42 petrolejovými lampami. Vyjednáváno bylo o zřízení osvětlení modernějšího, kterážto otázka čeká brzkého rozřešení.

K Rosicům náleželo ještě 7 obcí okolních. V r. 1869 odloučily se obce: Babice, Tečice, Rudka; 1875 Zástavka.

Vesnice **Litostrov** a **Říčky** (Horní a Dolní) tvoří dohromady jedinou obec katastrální, s Rosicemi pak obec politickou; nyní se vyjednává o jejich odluku. Říčky měly r. 1900 28 domů s 242 obyvateli, Litostrov 23 domů s 165 obyv.

Pendrov usnesením obecního zastupitelstva 25. září 1880, potvrzeným zemským výborem, sloučen s Rosicemi v jednu obec; majetek i dluhy jsou společné.

Náměstí: Palackého (pojmenováno dne 31. července 1898), Žerotínovo, Komenského, Tichého, Hausperského, Kostelní; ulice: Zámecká, Klářina třída, Trávníky horní a dolní, (Betlém), Hasičská, Zahradní, Krejčovská, Zámečnická, Polní, Skopalíkova, Jateční, Nová (Nový svět), Tyršova, Brněnská, Úvozní, Radnická, Kostelní, Nadsklepní, Školní, Hradební, Farní, Pendrovská, Tečická, Nádražní, Zástavská, Vodní.

Zdravotnictví.

Zdravotní poměry v Rosicích jsou dosti dobré, jak svědčí data o úmrtí za posledních 5 let (dle matriky); připadáť na 1000 obyvatel 20 úmrtí. Nakažlivé nemoci vyskytují se jen u dětí a to nejvíce v měsíci březnu.

Rok	sňatků	porodů	úmrtí
1902	30	147	76
1903	9	136	58
1904	23	138	77
1905	20	106	111
1906	27	124	88
průměrně	22	130	82

Do r. 1855 působil tu lékař Dr. Jan Juříček, na to do r. 1897 Dr. Ferd. Katolický, jenž se stal v r. 1884 dle nového zdravotního zákona lékařem obvodním.

Rosice jsou sídlem dvou zdravotních obvodů: Zdravotní obvod Rosice I. tvoří obce: Rosice, Ostrovačice, Říčany, Tečice, Rudka, Vomice, Litostrov, Říčky. Předsedou je Jan Světlík, obvodním lékařem MUDr. Karel Hrubý.

Zdravotní obvod Rosice II. tvoří obce: Babice, Zbejšov, Zakřany, Lukovany, Příbram, Popovice, Domašov, Kratochvilka. Předsedou je Martin Žaloudek z Babic, obvodním lékařem MUDr. Jaromír Malý.

Lékárna v Rosicích otevřena 1. července 1899; koncessovaným majitelem je Ph. Mg. Jan Hájek; kromě lékárníka je tu Ph. Mg. Cyrill Zábřežský.

Vodovody jsou dva: zámek má svůj vlastní vodovod z polí za Oborou, město od „Kývalky". Již před 300 lety za Žerotínů býval vodovod[1]) z revíru Vomického a zachycoval proud tekoucí na bývalý ostrovačický mlýn. Trouby byly kladeny ostrovačickými pozemky, což zavdalo příčinu ke sporům a proto vodovod zanikl; dosud se zde říká „troubní cesta". — R. 1755 přiváděna byla voda do zámku i obce ze „Zadních zmol" za Oborou asi 800 dřevěnými troubami; zanikl též a obyvatelstvo Rosic vozilo si vodu z jediné studny „Pod kopcem" u bývalého rybníku „Nohavice".

[1]) Karel st. ze Žerotína píše z Rosic 27. listopadu 1606 »ouřadu Znojemskému«, by mu opět městského vodáka propůjčili.

Když v letech šedesátých byl po celou řadu let citelný nedostatek vody, pomýšleno opět na zřízení vodovodu, zkoumáno množství vody v okolí, až r. 1869 postaven byl zásluhou starosty Jana Tichého nynější vodovod za 18.000 zl.; trubice jsou železné světlosti 80 mm. Prvá voda tekla 7. září a slavnostní divadelní představení v zámku vyneslo 250 zl. pro chudé. V r. 1881 byly dřevěné nádržky nahraženy zdivem kamenným, r. 1901 spojeny vodojemy trubkami drenážovými.

Obecní jatka vystavěna byla r. 1900 za 15.632 K 78 h. Na poplatcích se vybírá:

z velkého kusu . . . . . . „	2·50	z vepře pod 60 kg	60 h
z mladého kusu (s telecím zubem) K	1·—	z ovce, kozy	50 „
z telete . . . . „	—·60	z jehněte, podsvinčete .	25 „
z vepře přes 60 kg . . . . . „	1·—	z 1 kg masa do Rosic dovezeného . . .	1 „

Ročně se porazilo:

Rok	hovězího dobytka	telat	vepřů	ovcí	koz	přivezeno masa
1906	224 kusů	211	367	18	3	3520 kg
1907[1])	233 „	214	480	4	2	4200 „

Do r. 1893 prohlížel maso panský kovář Jan Pitenauer; r. 1897 ustanoven zvěrolékař Karel Pitha, r. 1904 Ferd. Horn; nyní (od r. 1906) jest městským zvěrolékařem Jan Lupoměch.

Úřady.

Úřední dny pro Rosice a okolí bývají na radnici měsíčně tři: každou prvou a třetí středu v měsíci úřaduje zde c. k. okresní soudce z Ivančic, každou prvou středu c. k. notář.

C. k. oddělení finanční stráže. Vrchní finanční dozorce Jan Tomáš. Pro svoji výhodnou polohu byly Rosice dříve sídlem **c. k. finančního komisařství.** Dle výkazů z r. 1868 plynuly do Rosic nepřímé (potravní) daně:

z 15 pivovarů (Rosice, Říčany, Domášov, Tišnov, Předklášteří, Kuřím, Pernštýn, Doubravník, Lomnice, Rožínka, Dolní Mitrov, Krumlov, Bohutice, Tulešice, Výmyslice);

[1]) Do konce října.

ze 13 lihovarů, kde výroba po továrnicku provozována (Říčky, Ivančice, Němčice, Oslavany, Krumlov, Křtěnice, Dolenice, Rojetín (u Žďárce), Tišnov, hrad Mitrov, Blažkov, Lomnice, Stražkov);
ze 4 cukrovarů (Rosice, Veveří, Oslavany, Předklášteří).

C. k. četnické stanoviště zřízeno bylo v Rosicích v říjnu 1898. Závodčí: Jan Heger, Josef Černohlávek, Ant. Drahota.

C. k. poštovní úřad zřízen byl r. 1879, telegraf r. 1885, telefon 22. prosince 1906. Do r. 1887 byl poštmistrem Ant. Utíkal, nyní je Eliška Utíkalová, oficiantkou Františka Boženková.

R. 1897 bylo jednotek (t. zásilek peněžních a zboží) . . . 31.800
R. 1906 „ „ 49.301

Ústřední ředitelství velkostatku má své vlastní telefonické spojení se dvorem, cukrovarem, parní pilou v Tečicích, se dvory v Říčanech a Ostrovačicích a s Veveřím. — Firma Kellnerova má vlastní připojení k centrále brněnské.

R. 1788, když byla vystavěna císařská silnice, byla pošta přeložena z Rosic do Ostrovačic.

C. k. cejchovní úřad pro duté míry (pro soudní okres Ivančický); představeným úřadu je Ph. Mg. Jan Hájek, cejchmistrem Hynek Světlík.

*

Naturální stravovací stanici zřídil zemský výbor r. 1887, v činnost vešla 1. června 1888; poskytuje nemajetným cestujícím, vykáží-li se legitimací a nejsou-li 3 měsíce bez práce, pokrm a přístřeší. Průměrně je stravováno ročně 3000 osob nákladem as 1500 K. Správcem je František Táborský.

Obyvatelstvo.

Před válkou třicitiletou bylo v Rosicích a Pendrově 71 domů (39+32), po válce až do r. 1656 domů osedlých pouze 26 (16+10), pustých 45 (23+22).

Rok	domů	obyvatel	Čechů	Němců	mužsk.	žensk.	katolíků	evang.	israel.
1755	93								
1790	125	796							
1808	139	907							
1890	290	3055	1982	93					
1900	369	3805	3760	45	1805	2000	3756	4	45
1907	**409**	**4000**							

Peněžní ústavy.

Občanská záložna v Rosicích, zapsané společenstvo s neobmezeným ručením, byla založena r. 1868; vešla v život r. 1871, kdy měla 21 členů zakládajících a 106 řádných.

Základní fond r. 1871 byl 311 zl. 10 kr.

R. 1906 bylo členů 856 se splacenými 10 K podíly; úhrnem 8560 K.

Reservní fond r. 1889 byl 10.460 zl.
„ „ „ 1894 „ 35.752 K 30 h

Roku 1906 byl reservní, stavební a disposiční fond 126.612 K 31 h.

Vloženo bylo roku 1871	7.886 zl. 50 kr.
„ „ „ 1906	251.581 K 91 h
Obrat pokladniční r. 1906 byl .	1,057.478 K 62 h
Čistý zisk za r. 1906	5.670 K 76 h

Darů vyplatila záložna od r. 1871—1894 . .	2.076 K
„ „ „ „ „ 1894—1906 . .	34.696 K 42 h
úhrnem . .	36.772 K 42 h

Předsedy byli: Jan Tichý (1871—1878), pak Jakub Skutecký.

Nynější správa: František Viceník, předseda, Ant. Novotný, náměstek, Hynek Světlík, pokladník, Václav Richter, kontrolor, Metoděj Rejthar, jednatel. Účetním úředníkem jest Hynek Kristin, do r. 1894 byl Josef Stikar. Přehlížitelé účtů: Ant. Zhoř, Josef Dufek a Martin Kroupa.

Občanská záložna v Rosicích podléhá odborné (povinné) revisi, jež byla naposledy vykonána „Jednotou záložen v Čechách, na Moravě a ve Slezsku“ ve dnech 2.—7. prosince 1906.

Účet poštovní spořitelny čís. 889.466.

Kontribučenská záložna povstala z obilního fondu bývalého panství rosického r. 1864.

Kmenové jmění 59.710 K.

Podílníků je 502 a jsou v jednotlivých obcích zastoupeni jměním v procentech [1]:

Újezd	32	podílníků,	6·34% ze jmění fondu
Popovice	33	„	6·58 „ „ „ „
Příbram	46	„	9·17 „ „ „ „
Lukovany	54	„	10·76 „ „ „ „
Zakřany	52	„	10·36 „ „ „ „
Rosice	64	„	12·75 „ „ „ „

[1] Podle výkazu mor.-zemské účtárny z r. 1883.

Pendrov	28	podílníků	5·61 %	ze	jmění	fondu
Litostrov	15	„	2·98 „	„	„	„
Tečice	57	„	11·36 „	„	„	„
Babice	42	„	8·37 „	„	„	„
Vomice	30	„	5·98 „	„	„	„
Zbraslav	37	„	7·35 „	„	„	„
Zhoř	12	„	2·39 „	„	„	„

Předsedou je Martin Žaloudek, správcem Hynek Světlík.

Průmyslové závody.

»Nevím, nemohu, neumím —«
jsou mi nejprotivnější slova;
uč se, jednej, zkoušej!
Napoleon I.

Parní mlýn založen byl r. 1869 Davidem Kellnerem a Albertem Lowensteinem a to na místě bývalého vodního mlýna. Nyní je značně zvětšen, náleží bratřím Kellnerům, má elektrické osvětlení a zpracuje asi 100 vagonů obilí měsíčně.

Cukrovar velkostatku založen byl r. 1847 baronem Janem ze Sinů; zpracuje asi 160.000 q řepy. Loni vyrobil 23.000 q surového cukru. Ředitelem je Sigm. Ziegler, účetním Gustav Creppl, techn. adjunktem Vilém Savalovski.

Pivovar velkostatku pronajala společnost pivovaru „Moravia" v Brně r. 1899. Nájemcem sladovny je Julius Zerner a vyrobí se as 12.000 q (= 60 vagonů) sladu. Sladmistrem je Vilém z Obereignerů.

V XVIII. století bývala tu vrchnostenská továrna na lněné zboží a barchety, též lázně; v 19. stol. (asi do r. 1830) tkalcovna Václava Utíkala.

Uhelné doly.[1]

Je nepopíratelno, že blízkost dolů uhelných měla veliký vliv na rozvoj Rosic; které jimi nabyly významu a staly se světoznámými. Rosice daly jméno dolům uhelným, Brno pak učiněno velkoměstem.

Pánev Rosicko-Oslavanská prostírá se od Říčan přes Zástavku, Rosice, Babice, Zbejšov, Padochov, Oslavany a Novou Ves — až po Hrubčice; na

[1]) Dle přednášky inženýra-assistenta Jana Kulhánka ze Zástavky.

východě končí u Tečic. Dolování však se vyplácí pouze od Okrouhlíka po Novou Ves. Vrstvy uhelné v západní části mají sklon asi 45° k východu, uprostřed jsou téměř vodorovny, na východě pak se poněkud sklánějí ke středu (tvar kolíbky). Slojí jest 7, k dolování se hodí pouze 2, místy 3. Pod uhlím jsou pískovce, slepence a břidlice. Sloj podložní (spodní) je břidlicí rozdělena ve dvě sloje 12—15 cm a 25—30 cm mocné; obsahuje množství zkamenělých obrovských rostlin (kapradin, přesliček) i otisky zvířat. Střední sloj má mocnost 70—250 cm a je rozdělen ve 3 flícky. Nadložní (první, horní) sloj, v němž se nejvíce doluje, má mocnost 25 až 30 cm, u Padochova již 7 m a na jih opět méně. Nad ním jsou jíly a pískovce. V dolech nalezeny i jiné zajímavé nerosty: azurit, síra, vápenec, sádrovec, atd.

Uhlí objeveno bylo asi r. 1760 a to na povrchu za nynější Mateřskou školou německou na Zastávce,[1]) kde vyčnívá hlavní sloj až na povrch. Zprvu dobývána břidlice na výrobu kamence, vlastní dolování trvá asi 100 let. Nejstarší úřední povolení je z r. 1787, kdy vrchnostenský úřad právo kutací v obvodu celého panství pronajal c. k. průplavní a hornické společnosti. Zprvu těžilo se uhlí ze šachet a šachtic 28—50 m hlubokých — rumpály, později stroji koni poháněnými a to hlavně u Padochova, Zbejšova a Babic, kdež jsou dosud „haldy" viditelny; obce jsou celé podebrány, půda tu klesá, voda se ztrácí, domy se trhají, takže mnohé nutno znovu stavěti. — Uhlí mělo nepatrný odbyt a nízkou cenu, bylo dosti dříví; stará měřice uhlí prodávána za 27 kr. — R. 1801 pronajal hrabě Ugarte právo kutací hormistru T h o m o r e r o v i za roční nájemné 700 zl.; od něj vše převzala společnost těžířská r. 1803, již utvořil brněnský velkoobchodník H e r r i n g. Dr. Feistmantel prvý použil zdejšího uhlí v cihelnách u Král. Pole a v Těšanech, L. Smetana v Těšanech. R. 1813 nařídila zemská vláda všem cihelnám v okolí Brna pod pokutou 100 zl., aby cihly páleny byly uhlím rosickým, poněvadž prý se ho vykope pětkrát více (50.000 měřic), nežli se spotřebuje.

Příchodem správce Ferd. R i t t l e r a ze Břehu r. 1812 odvrácen nezdar podniků těžířských a nastal jich rozvoj. V Brně se stavěly továrny, přibývalo obyvatel, vyráběn svítiplyn (1817), což vše bylo podmíněno blízkostí Rosic, kamž postavena dráha r. 1855. Stavby podzemní provedeny v l. 1814—68. R. 1830 vytěženo asi 90.000 q uhlí 70 havíři. Za správce Julia Rittlera (1838 až 1880) bylo u Rosic nejlepší, nejspořádanější a nejrozsáhlejší dolování z celé říše. R. 1849 bylo již 350 havířů, 5 strojů o 50 koňských silách a vytěženo přes půl milionu q uhlí.

Roku 1850 vytěženo 840.000 q uhlí, roku 1870 2,000.000 q, roku 1880

[1]) Nynější obec Z á s t a v k a povstala r. 1875 vyvlastněním pozemků rosických, příbramských a babických. R. 1825 stával tu hostinec »Zástavka« u silnice — č. 75 a chalupa č. 76 obce Příbramě. R. 1850 bylo tu 50 obyvatel — a č. 101 Rosic. Na to pak stavěny kolonie pro horníky a nastal rychlý vzrůst obce, která v r. 1900 měla již 1534 obyvatel. Podle dolu pak nazvána německy »Segen Gottes«.

2,223.722 q, roku 1890 3,592.853 q, roku 1892 3,939.783 q, roku 1906 téměř 5,000,000 uhlí — asi 3500 horníky.

Uhlí je smolné, sirnaté a hodí se výtečně do dílen kovářských, méně do pokojů.

„Rosická akciová[1]) společnost“ na Zastávce převzala r. 1870 těžířské závody a má nyní čtyři jámy: Juliovu č. Novou na Zástavce (z r. 1877, Ferdinandovu v Babicích (od r. 1856, hloubka 630 m), dále koupila r. 1881 od Inneberské společnosti jámy Samsonovu ve Zbejšově a Františčinu v Padochově. Lanové dráhy jsou z jámy Františčiny na Samsonovu a z Juliovy na haldy (pro kamení); každá jáma má větrné šachty, kterými se zkažený vzduch ventilátory vyssává.

V době novější přičiněním ředitele Jaroslava Jičínského závody technicky zdokonaleny a novými moderními stroji opatřeny; zásluhou téhož ředitele byly letos na Zástavce vystavěny účelné a vkusné byty pro dělnictvo přespolní.

Druhé společnosti „Lásky Boží“ náležejí dvě těžné jámy Antonínská a Jindřišská u Zbejšova. Spolumajitelem a ředitelem je Ant. Rahn z Rosic. V letech 1858—60 postavena malebným údolím dráha pouze pro uhlí až do Zbejšova. Výbuchy třaskavých plynů se udály r. 1871 a 1872.

V Rosicích (v Okrouhlíku) nalezl uhlí r. 1801 důchodní Smetana. Dolovali tu bratří Smetanové, r. 1820 těžířská společnost sv. Františka (Karel rytíř Baratta a spol.), pak Březa, až vše koupil Herring a spol. ze Zástavky. V blízké budoucnosti možno očekávati zřízení jámy v Rosicích, uhlí je tu asi ve hloubce 1200 m.

Dopravní prostředky.

„Kdo za pecí se dočkal šedé hlavy,
jen polovičním zůstal člověkem.
Jemnější mrav a názor žití pravý
lze získati jen v světě širokém.«
Sv. Čech. (Ve stínu lípy.)

Železná dráha má velký význam pro rozvoj Rosic, podobně jako blízkost dolů uhelných. R. 1854 počala se stavět traf ze Zástavky do Brna; mezi dělnictvem stavebním vypukla tehdy cholera a hlavnička (tyfus), kteréžto nemoci rozšířivše se i mezi obyvatelstvo rosické vyžádaly si přes 300 životů lidských za oběť. Mezi jinými zemřel nákazou též MUDr. Jan Juříček, jako oběť svého povolání. Prvý vlak z Brna přijel 22. prosince 1855.

[1]) Předsedou je dotčený již Herring, jenž má nejvíce akcií.

R. 1885 prodloužena dráha ze Zástavky do Okříšek.

Z Rosic k Brnu možno jeti čtyřikrát denně: v 5 h 15 m[1]), 7 h 15 m, 3 h 35 m, 9 h 5 m. — Z Rosic k Okříškám taktéž čtyřikrát denně: v 8 h 35 m, 1 h 30 m, 7 h 15 m, 9 h 56 m[2]). — V neděli a ve svátek kromě toho k Brnu ve 12 h.[1]) — Potřeba rozmnožení vlaků se naznává.

R. 1896 dopraveno bylo z Rosic 11.880 osob, r. 1906 již 20.185 osob.

Zavazadel bylo podáno r. 1896 20 tun (= 20.000 q), r. 1906 37 tun. — Rychlozboží došlo a odesláno r. 1896 131 tun, r. 1906 550 tun.

Rosická stanice jest pouze osobní; pro náklady i s náklady musí se jeti do Tečic aneb na Zástavku; proto usilují Rosičtí i o vlastní stanici nákladní. Nádražní budova je nedostatečná. Správcem stanice je Vojtěch Domlátil.

Silnicemi spojeny jsou Rosice téměř se všemi okolními obcemi. „Brněnská" stavěna od Zástavky — Rosicemi (náměstím) — k císařské silnici robotou r. 1826.

Spojovací (úvozem) Rosice-Pendrov nákladem obce 4500 zl. r. 1874.

„Tečická" od Zástavky — Pendrovem — do Tečic nákladem 16.000 zl.

Za opravování silnic platila obec silničnímu výboru 220 zl. ročně.

Okresní silniční výbor měl své sídlo v Rosicích r. 1867 za předsedy Jakuba Skuteckého a Jana Tichého (do r. 1893); nyní je zástupcem venkovských obcí Hynek Světlík.

Cestmistr: Karel Kužela.

Vzdálenost obcí od Rosic jest:

do Babic 4 km	do Ostrovačic 5 km	do Vomic 5 km
do Domášova 8 km	do Popovic 8 km	do Zakřan 6 km
na Kratochvílku 6 km	do Příbramě 8 km	na Zástavku 2 km
do Litostrova 10 km	do Rudky 9 km	do Zbejšova 5 km
do Lukovan 8 km	do Říčan 4 km	do Ivančic 11·9 km
do Něm. Kynic 10 km	do Říček 7 km	do Brna 22 km
	do Tečic 2 km	

Živnostnictvo.

Cechy byly v Rosicích před r. 1859 čtyři: zednický, krejčovský, obuvnický a kolářský; ostatní řemesla byla v nich zahrnuta. Z doby cechovní jsou zachovány zasklené odznaky smíšeného cechu kolářského, dále dva prapory,

[1]) Vyjíždí ze Zástavky.
[2]) Končí na Zástavce.

(cechu zednického a tesařského), jakož i dva podstavníky na svíce s odznaky. V podstavnicích nalezeny listiny z r. 1814, kdy byly opravovány. Jmenováni jsou tam cechmistři: Josef Dufek, řezník, Jan Radkovský, bučínský mlynář, Jan Klátil, tesař, Jan Holub, hrnčíř; dále: Josef Zemánek, mlynář v Rosicích, Jan Šanca, mlynář v Tečicích, Tomáš Balcar, řezník a pilový mlynář pod „Rozsocháčem", a j.

Svoboda živností nastala po vydání řádu živnostenského r. 1859. Odtud mohl každý provozovati i takové řemeslo, kterému se nikdy nevyučil. Tím stav živnostenský upadal a voláno do r. 1883 po zavedení starého pořádku ve formě nové.

Spolek živnostníků (dobrovolný) založen byl v Rosicích r. 1879; zřídil ihned opakovací školu pro učně s nedělním odpoledním vyučováním. Předsedou byl Martin Hrdlička, krejčí, náměstkem Fr. Táborský.

Řádové společenstvo živnostníků, nucené, zřízeno bylo v Rosicích r. 1883 pro okolních 20 obcí. Dvě obce se přidaly později k Vel. Byteši, jedna k Tišnovu. Členů je 350 a dělí se v 8 odborů:

1.	živnosti	kovodělné,	5.	živnosti	nepříbuzné,
2.	„	dřevařské,	6.	„	obchodní,
3.	„	oděvnické,	7.	„	závislé od komise.
4.	„	potravní,	8.	„	svobodné.

V říjnu 1907 usneseno dle nového živnostenského řádu rozděliti řádové společenstvo ve 12 odborových sekcí; v obcích venkovských budou důvěrníci.

Předseda: Frant. Janeček, hodinář; náměstek: Alois Pavlíček, sedlář; jednatelem a pokladníkem Frant. Franěk, holič.

O povznesení živnostnictva zvláště se starali: Jan Černý, Frant. Táborský, Alois Pavlíček, Frant. Franěk, a j.

Nemocenská pokladna mistrovská (dobrovolná) zřízena po delším úsilí r. 1905. Členů má 70, jmění 2000 K. Předsedou je Fr. Janeček, náměstkem Ant. Klíma, stolař, jednatelem i pokladníkem Fr. Franěk.

Nemocenská pokladna pomocníků zřízena byla při společenstvu přičiněním Jana Černého r. 1889. Předsedou je Alois Pavlíček, náměstkem Tomáš Jura, pokladníkem Fr. Franěk. Lékařem pokladny je MUDr. Jaromír Malý.

Učňové jsou pojištěni pro případ nemoci od r. 1905 u okresní nemocenské pokladny v Ivančicích. Dříve byli od pojistky osvobozeni, neboť společenstvo se zavázalo učňům v nemoci po 20 neděl lékaře i léky poskytovati, jakož i ošetřování v rodině mistrově opatřiti.

Úvěrní družstvo při společenstvu od r. 1907; má živnostnictvu opatřovati rychlý osobní úvěr. Předsedou je A. Klíma, náměstkem Fr. Mertens, obuvník, pokladníkem Fr. Franěk.

Kurs technického kreslení pro stolaře pořádán v lednu 1907. Vyučoval odborný učitel Eduard Číp (z c. k. odb. školy pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí).

Kurs účetnický byl v březnu 1907. Vyučoval ředitel průmyslové školy pokračovací Josef Dufek.

Počet členů společenstva v jednotlivých obcích jest:

1. v Babicích	9	7. v Popovicích	10	13. v Tečicích	8
2. v Domášově	24	8. v Příbrami	10	14. ve Vomicích	6
3. na Kratochvilce	6	9. v Rosicích	135	15. v Zakřanech	15
4. v Něm. Kynicích	23	10. v Rudce	8	16. na Zástavce	15
5. v Litostrově	3	11. v Říčanech	32	17. ve Zbejšově	20
6. v Ostrovačicích	16	12. v Říčkách	7		

V Rosicích jsou jednotlivé živnosti zastoupeny následovně:

obchodníků	30	sedláři	3	provazníci	2
obuvníků	17	bednáři	3	malíři	2
krejčích	15	zámečníci	3	natěrači	2
hostinských	10	kováři	3	skleníři	2
stolařů	8	koláři	3	kameníci	2
hodinářů	6	stavitelé	3	pokrývači	2
řezníci	4	tesaři	3	knihař	1
pekaři	4	holiči	2	štětkař	1
cukráři	3	klempíři	2	atd.	

Že zdejší živnostníci dbají technického pokroku je patrno z toho, že v některých dílnách zaveden pohon motory benzinovými, a to u Fr. Táborského (v dílně provaznické), Ant. Zelinky (uzenářství) a Václava Schreibra (pekařství).

Hospodářství.

A nejpřednější ze všech prací ta,
již koná pluh.

Sv. Čech: „Píseň o pluhu".

Nebývalo vždy, jako je nyní. Kdežto nyní veliká většina obyvatel zdejších živí se řemeslem a průmyslem, bývaly dříve Rosice rolnické, neboť bylo mnohem méně zde lidí.

Rosice mívaly $12^3/_8$ lánu o $1417^4/_8$ měřic polí. R. 1749 bylo $1476^4/_8$ měřic polí orných, $18^5/_8$ měř. ladem ležících, 12 m. zahrad, luk na 105 vozů sena a $48^1/_4$ vozu otavy. — Po 30leté válce r. 1656 bylo pustých polí 279 m., r. 1674 ještě 128 m. II. tř. Živností hospodářských tehdy bylo: jeden $1^1/_2$ lán (96 m.), 6 lánů (z nich 2 pusté), $^3/_4$ lánů (48 m.) 5 (1 pustý), $^1/_2$ lánů 14 (7 pustých), $^1/_4$ lánů 9 (5 pustých), chalup s poli 9, chalup bez polí 27 (16 pustých). Když r. 1749 vrchnost nově pozemky rozdělila, bylo: 6 lánů po 56—62 měřicích, 23 půllánů po 22—31—38 měř., 23 čtvrtlánů po 14—19 měř., 1 chalupa s $2^4/_8$ měř.

Nyní jsou v Rosicích 3 lány, 23 půllánů a 17 čtvrtlánů.

Dobytka napočítáno r. 1900: koní 246 kusů, hovězího dobytka 497 kusů, oslů 3 kusy, koz 334 kusů, vepřového dobytka 608 kusů, drůbeže 2966 kusů, včelstev 56 úlů.

V XVI. a XVII. stol. bývaly kol Rosic vinohrady a rolníci „nemálo vinohradův svých vlastních a v dobrých horách“ měli — tak praví se v privileji z r. 1585. Šlechta vynakládala své jmění na zřizování vinohradů, na př. Jan st. ze Žerotína, a j.; za Pertolda z Lipého r. 1562 připomínají se vinohrady „na Bočíně“, dále obora, dvůr, pivovar, mlýn, atd.

Rybářství kvetlo u Rosic, bylof tu neméně než 5 velikých rybníků na 633 kop kaprů: (Obora, Rozsocháč, Nohavice, Plachta, Tečický), menší ani nečítaje.

Jak mnoho robotovali naši předkové, dovídáme se z privilegií a ze zachované knihy „Urbář aneb domovní popsání při městečku Rosicích a Pendrofě r. 1755“.[1] K panství Rosickému náleželo v 17. století 13 obcí: Rosice, Pendrov, Babice, Lukovany, Zakřany, Popovice, Příbram, Litostrov, Zbraslav, Zhoř, Říčky, Tečice, Vomice. Poddanských lánů bylo úhrnem $47^{40}/_{64}$ a domů 346, po válce 30leté 150 z nich pustých. **Rosičtí byli roboty osvobozeni** za roční plat **r. 1693** privilegií Hausperského **až na 12 dní** v čas pilné práce panské, kterou musili konati. Kromě toho platili ročně výkupného: láníci 12 zl. rýn., pololáníci 9 zl., čtvrtláníci 6 zl., pomáhali při honech a lovení rybníků a odváželi po jedné kládě k pile. Když konali dobrovolně více, dostal pěší 6 kr. a jízdný 12 kr. denně.

Úlevy ty byly Rosickým poskytnuty proto, aby se po následcích války 30leté vzpamatovati mohli; měli tedy vrchnost dobrou. — Na jiných panstvích bývalo mnohem hůře, páni i vrchnosti dopouštěli se neslýchaných útisků na lidu poddaném. Sedlákům ani nepatřily statky, mohli na nich pouze v noci neb v neděli pracovati, musili mnohdy 4—6 dní v témdni robotovat, na pozemcích 3—5 mil vzdálených; nepatřily jim ani rodiny, neboť ženy poklizely v panských dvorech a děti pásly panský dobytek. Neměli ani s dostatek chleba a oděvu, věznění a tělesné trestání bylo na denním pořádku. Byla to zlá vláda panských drábů a mušketýrů, pánů Franců (písařů) justiciárů a vrchních ze zámku.

R. 1755 byly povinnosti:

	Úrok	Roční plat	hus po 14 kr.	slepic po 7 kr.	Robota		
					pěší	se 2 koni	se 3 koni
láníci	5·52 zl.	1	6	—	—	—	12
½ láníci	2·56 „	1	3	—	—	12	—
¼ láníci	1·28 „	1	1½	12	12	—	—

[1]) Jiných knih na př. trhových, rychtářských, právních a p. dosud nalezeno nebylo.

Domkaři platili 1 zl. 32 kr. — 4 zl. 40 kr. a někteří robotovali 12 dní ročně.

R. 1755 byly v Rosicích 2 lány, 24 půllánů, 9 čtvrtlánů,
v Pendrově — 7 „ 14 „

V 18. století se poměry Rosických zhoršily. R. 1752 platili gruntovního úroku o sv. Václavě úhrnem ročně 136 zl. 24 kr., za robotu 414 zl., za vinný šenk 4 zl. 40 kr., dávali 52 husy, 139$^1/_2$ slepic a 180 vajec. Poddaní z okolí robotovali týdně: láníci 3 dni s 2 koni, $^3/_4$láníci 2 dni s 2 koni a den pěšky, $^1/_2$láníci 2 dni s 2 koni, $^1/_4$láníci 3 dni pěšky; o sv. Václavě platili úroku 296 zl. 50$^1/_4$ kr., dávali 74 hus, 485 slepic, a 2904$^1/_2$ vajec. R. 1775 robotovali $^3/_4$láníci týdně již 3 dny (nebo 6 dní pěšky) místo 2 — po $^3/_4$ roku; také mimo ostatního odevzdávali 1—2 žejdlíky kmínu a hub (smrží) 1—1$^1/_2$ kopy. Ve žních přidány celoláníkům 3 dni roboty, $^1/_2$láníkům 4 dni, $^1/_4$láníkům 3 dni.

Nesvěřenské[1]) **panství Rosicko-Veverské** se statky Ostrovačickým a Prštickým má rozlohy 12.698·92 ha, a to polí 2021·61 ha, luk 117·62 ha, zahrad 15·15 ha, zastavené plochy 47·58 ha, pastvin 216·89 ha, lesů 10.243·10 ha, neplodné půdy 36·97 ha. Nynější cena 4,915.004 K; přímých daní 29.771·18 K.

Majitelem je Mořic Arnold svob. pán De Forrest v Londýně. Kurátorem majetku je Kvido Elbogen ve Vídni.

Ústřední ředitelství: Zplnomocněným ústředním ředitelem je Štěpán Richter, vrchním účetním Ludvík Jordan, důchodním Jaroslav Franz, tajemníkem Karel Ševčík.

Lesní úřad: Lesmistrem je Řehoř Müller, účetním Frant. Proche, adjunktem Karel Zeman.

Dvůr v Rosicích. Správcem je Hynek Havel, hospodářskými adjunkty Theodor Lahoda a Ladislav Havlíček.

Kromě dvoru patří velkostatku cukrovar, pivovar, cihelna, parní pila v Tečicích (od r. 1886), dvory ve Vomicích (na Kývalce a Dvorek), v Říčanech, Ostrovačicích, Lukovanech, Veveří, atd.; mnohé jsou pronajaty. Revíry jsou: Rosický, Tečický, Vomický, Veverský, Příbramský, Zhořský, a j. Ve Vomicích bývala prachárna, v Tečicích olejárna, v Rosicích (pod Rozsocháčem) pila, ale zanikly.

R. 1879 počato s vysazováním třešní u sv. Trojice; lípy na náměstí (Palackého) vysázeny r. 1891.

14. prosince 1898 zastřeleno při honě u Rosic 945 zajíců — počet to nebývalý. Honitba pronajata velkostatku za ročních 1600 K, škodné vyplaceno as 900 K.

---

[1]) Svěřenský statek č. rodinný (fideikomisní) musí zůstati vždy v určité rodině a nesmí cizímu prodán býti. Opakem toho je nesvěřenský.

Trati slovou *a)* na východ: Zahrady, Oujezd, Zavanžový, U boží muky bílé a černé, Sádky (býv. rybník), na Tečickém rybníku, Kříby (= Křivý), Pod Šibenicí, Díly velké a malé (Padělky), Rebušiny; *b)* na sever: Nohavice, Oujezdníky, U krbu, Nádavečky, U bažárně, Velehrádky, Plachta malá, přední, zadní a boudní; na severozápad: Peršťáky, Kopce, Úzké, Kamínky velké a malé, Kamínečky, Kopaniny, Žlebský, Okrouhlík velký a malý (les), ve Žlebích, Cibulnice, Mariánské údolí (louky), Nádavky, Chroustovské údolí, Chudé (louky); na západ: U dvora, Obora (les), Rozsocháč, Za Oborou, Dlouhé, Krátké, Zástavky, V Oborách, Nivky malé, velké, horní a dolní, Škarpy, Krechty, Brusy kopec, stráň a hradisko; na jih: Zahrádky, U cihelny, Ousochy, Kopaniny, Nad skalou, U sv. Trojice, Dlouhé, Velké a losové louky, Štěpnice, Petrkopec, Za potůčkem, Vinohrádky, Pod Střebníkem, Pluštiny, Mezi zmolami, Padělky, U bílé vody, Široké.

Časopisy.

Říkává se: „Kdo nečte, nežije.“ Jak mnoho se v Rosicích čte, patrno je z následujícího (přibližného) přehledu o počtu časopisů v Rosicích odebíraných.

Lidové Nov. ranní 35,
„ „ več. 20,
Moravská Orlice 10,
Hlas 3,
Národní Politika 7,
Rovnost 80,
Moravské Nov. 60-100,
Národní Listy 1—3,
Moravský Kraj 7,
Pokrok 15,
Červánky 25,
Selské Hlasy 8,
Moravský Buditel 66,
Rašple 35,
Tělocvičný Ruch 35,
Sokol. Věstník 6,
Sokol 2,
Paedagog. Rozhledy 15,
Učitelský Věstník 15,
Měšťanská škola 3,
Stráž 3,
Budoucnost 23,
Nová doba 3,
Illustrované Listy 12,
Železniční Zřízenec 10,
Mlynářský Obzor 18,
Na Zdar 92,
Kovodělník 57,
Stavebník 20,
Potravní spolek 24,
Sborník Mládeže 20,
Jaro 20,
Volná Myšlenka 4,
Volná Škola 4,
Právo Lidu 2,
Rudé Květy 1,
Ruch 10,
Pravda 10,
Náš Věk 48,
Kříž a Maria 75,
Sv. Vojtěch 80,
Čech 1,
Vych. Listy 4,
Naše Listy 1,
Multum 1,
Náš Obzor 2,
Řeznické Zájmy 2,
Hostinské Zájmy 4,
Lesnické Listy 2,
Humoristické Listy 4,
Stráž na Hané 3,
Čas 5,
Den 2,
Rolnické Rozhledy 8,
atd.
Tagesbote 7,
Vaterland 1,
Neue Freie Presse 2,
Wiener Tagblatt 2,
Prager Tagbl. 3, atd.

Spolky.

Čím jsou plíce pro člověka,
tím jsou pro národ spolky vzdělavací. Jimi
vchází svěží vzduch do národního tělesa.

Čtenářský spolek založen r. 1865. Má knihovnu.

Spolek vojenských vysloužilců pod protektorátem † knížete Ypsilanta zal. r. 1875. Členů má 245 a to 196 činných a 49 čestných (podporovacích). Nemocenských podpor dosud vyplaceno 12.317 K 12 h, pohřebného 87 zemřelým členům 3566 K 34 h. Jmění je 3866 K 21 h. Čestným předsedou je Vavřín Sekera, předsedou skutečným Josef Foral, I. náměstkem Frant. Bruchnař, II. náměstkem Frant. Jeřábek, jednatelem a pokladníkem Lud. Homolka.

Sbor dobrovolných hasičů založen r. 1880 za přispění obce 4000 zl. Obec darovala sboru dále r. 1897 místo za 1500 zl., kde postaveno skladiště a upraveno cvičiště s lezištěm. Knihovna (od r. 1896) má 358 svazků a pojmenována po bývalém a dosud čestném náčelníku Fr. Haslingrovi. Sbor má dvě stříkačky s voznicemi, hydrofor, velký žebř, vůz rekvisitní, 2 navijáky se 750 m hadic) výzbroj pro 75 mužů, atd. Za dobu trvání svého působil sbor při 62 požárech v místě a okolí a byl odměněn za účinné hájení velkého požáru na dolu Ferdinandově na Zástavce pochvalným uznáním c. k. okres. hejtmanství v Brně. Za vystavený žárohled na Národopisné výstavě v Praze r. 1895 dostalo se mu pochvalného uznání král. věnného města Hradce Králové. Nemocenských podpor vyplaceno přes 1200 K.

Členové výboru jsou: Hynek Světlík, předseda, Fr. Viceník, Jos. Dufek, V. Pavlík, A. Zhoř, F. Jarůšek. Členové velitelstva: Vác. Pavlík, náčelník, Ant. Zhoř, I. podnáčelník, M. Sláma, II. podnáčelník; četaři: Ant. Klíma, Jan Pyšný, Jos. Žaloudek, Th. Vaňura, zbrojmistr Vilém Patočka, trubač J. Kožina a jednatel Jos. Lahodný.

V Rosicích je sídlo hasičské župy brněnské č. 16., jež na popud zdejšího sboru založena r. 1891 v Brně. Tehdy čítala 14 sborů s 368 členy, dnes sdružuje 60 sborů se 1250 čl. Předsedou župy je Hynek Světlík, pokladníkem Fr. Haslinger.

V Rosicích má sídlo též „Podporovací pokladna hasičská pro Moravu“; předsedou je Hynek Světlík, jenž je také předsedou hasičské pojišťovny, hasičské záložny a místopředsedou invalidního fondu hasičského pro Moravu.

Tělocvičná jednota „Sokol“ založena r. 1895. Má 134 členů a to: 11 zakládajících, 30 činných, 65 přispívajících, v ženském odboru 12 činných a 16 přispívajících; dorost čítá 20 hochů. Starostou je Jan Remunda, ná-

městkem Fr. Franěk, náčelníkem Fr. Kaláb, jednatelem Vil. Schoob, pokladníkem Václav Schreiber, hospodářem Met. Kubíček. Jmění: stavební fond tělocvičny 1116 K 16 h, nářadí v ceně 200 K, inventář zábavního odboru 300 K. Veřejná knihovna (od r. 1899) má 515 svazků. Jednota pořádá lidové přednášky; loni zde přednášeli i professoři brněnské techniky Dr. Novák (Osvětlování elektřinou), Dr. Kameníček (O Karlu st. ze Žerotína). O rozkvět jednoty získali si zásluh: Ant. Peroutka, Ph. Mg. Vilém Peřina, MUDr. H. Světlík, Frant. Chromec, a j.

Sociálně demokratické spolky: Od r. 1889 vzdělávací spolek „Beseda".

Odborové organisace:

Skupina horníků (od r. 1897)	650 čl. (z Rosic 92),	předseda	Jan Pokorný.
„ staveb. dělnictva	22 čl.	„	Frant. Picek.
„ slévárenského děl.	33 čl.	„	Ota Štrambach.
„ mlynářského děl.	18 čl.	„	Lam. Vitámvás.

„Všeodborový spolek" — 27 členů, předseda Tomáš Jakerle.

„Dělnická tělocvičná jednota" — 45 členů, předseda Karel Marek.

Politická organisace — 74 čl., důvěrník Ed. Kadaňka.

Potravní spolek „Dobromil" (od r. 1896) — 160 členů, předseda Tomáš Jakerle; obrat za uplynulých 10 let — 1,019.900 K 54 h, na dividendách vyplaceno celkem 57.916 K 27 h.

Knihovny organisací dělnických mají úhrnem 550 svazků: hornická 310, všeodborová 160, slévačů 80. Časopisů politických a zábavných se odebírá 288 čísel, odborných 211 čísel. — Organisovaných dělníků v Rosicích je 311.

Odbor „Národní jednoty" pro jihozápadní Moravu založen r. 1906. Členů je 35. Předsedou je MUDr. Jaromír Malý, náměstkem Václ. Schreiber, jednatelem Met. Kubíček, pokladníkem Fr. Schützner.

Všeodborové sdružení křesťanského dělnictva československého. Předseda R. Horký.

Učitelský spolek pro Rosice a okolí se právě zřizuje.

Zanikly spolky: Rolnicko-řemeslnická beseda „Přemysl", „Geselligkeitsverein" a j.

Volby.

a) Volba poslance na zemský sněm za všeobecnou kurii (v okresích: Brno, Brno venkov, Ivančice) dála se 11. listopadu 1906 a zvolen byl Josef Hybeš. Voličů v Rosicích bylo v českém volebním sboru 799, v německém 19. Z českých hlasů obdrželi: kandidát strany lidové 38 hlasů, křesťansko-sociální 51, soc.-demokratický 433.

b) Při volbě poslance na zemský sněm za městskou skupinu: Rosice, Náměšť, Hrotovice, Třebíč, Jihlava, Stonářov dne 29. listopadu 1906 zvolen Dr. Ludvík Chlum. Voličů bylo v Rosicích v českém sboru volebním 189, v německém 17.

c) Při volbě poslance do říšské rady dle všeobecného práva hlasovacího ve skupině městské: Bučovice, Slavkov, Král Pole, Husovice, Židenice, Líšeň, Rosice, Ivančice, Dol. Kounice, zvolen dne 14. května Josef Hybeš. Voličů bylo v českém volebním sboru v Rosicích 772, v německém 20; z českých obdržel kandidát strany lidové 131 hlasů, sociálně-demokratické 501, křesťansko-sociální 84 hlasů.

Jan Tichý.

Mužem z lidu, jenž v dějinách Rosic zaujímati bude vždycky čestné místo, jest Jan Tichý.

Narodil se r. 1826 jako syn Frant. Tichého, panského bednáře v Pendrově č. 28. Vyučiv se bednářem, dal se do světa na zkušenou, načež se usadil v Rosicích. Pilností a dbalostí získal si slušného jmění; koupil si dům č. 42 na náměstí, upravil jej a zřídil si zde dílnu i stavení hospodářská. Pracoval sám s 8—15 dělníky.

Pro svoji rozšafnost byl r. 1861 zvolen do obecního zastupitelstva. Ve válečném roce 1866 zastával starostu; svojí rozvahou a duchapřítomností odvrátil mnohé nedorozumění a násilí nepřátel Prušáků, háje s mužnou obezřetností vždy zájmy svých spoluobčanů. Mnohou noc probděl, aby pohybům vojska mohl vyhověti.

Po válce zvolen byl r. 1867 starostou městečka, kterýžto čestný, avšak namáhavý úřad zastával s krátkou přestávkou 22 let; r. 1892 byl opět zvolen, ale vzdal se pro churavost. Od počátku své veřejné činnosti zabýval se Tichý myšlenkou, jak přivésti pitnou vodu do Rosic. Návrh jeho, aby byl obnoven bývalý (před 200 lety) vodovod z Kývalky, v obecním zastupitelstvu potkal se s nepřízní a odporem; tím úsilovněji však získával mu Tichý přátele. Konečně dosáhl svolení obecního výboru se závazkem„ že výlohy sám ze svého nahradí, nezdaří-li se podnik. Dílo se zdařilo a vodovod jest trvalou památkou na úsilovnou snahu a železnou vytrvalost Tichého.

Za starostování Tichého rozšířena škola, urovnány ulice, vysázena stromořadí na místech veřejných, založen hasičský sbor, jehož byl Tichý prvním předsedou a obětavým příznivcem, atd. Jsa předsedou silničního výboru pro okres Ivančický, pečoval Tichý o zřízení nových silnic a mostů. Byl činným při

všech důležitých otázkách veřejnosti se týkajících zůstaviv památku muže poctivé práce.

Byl vzorným hospodářem, pokrokumilovným řemeslníkem, mírumilovným občanem, moudrým rádcem lidu. Byl skromným, ač byl všude ctěn a vážen; vyznamenán byl zlatým záslužným křížem, 15. září 1892 jmenován byl čestným občanem.

Zemřel 28. května 1893 zůstaviv odkaz i pro své dělníky, jimž byl vždy přítelem otcovským.

Dr. Karel Franz.

14. listopadu 1906 konány byly v Rosicích smuteční obřady pohřební, jichž zúčastnilo se veškeré žactvo, obecní zastupitelstvo, všechny spolky, ba celé Rosice i s dalekým okolím. Byl pochováván MUDr. Franz; jeho zásluhy o Rosice jsou nevšední a proto chceme se stručně o životě a působení jeho zmíniti.

Karel Franz narodil se r. 1828 v Pavlicích u Znojma; otec jeho Hynek byl revírníkem a přestěhoval se r. 1838 do Vomic, pak r. 1842 na Kývalku. Malý Karel chodil nejprve do národní školy ve Vomicích, pak do německé školy u sv. Jakuba v Brně a od r. 1841 do gymnasia. Rok osmačtyřicátý činně prožil v Brně a ve Vídni, kamž se odebral na studia lékařská. Později velmi rád vzpomínal pohnutého roku 1848, vyprávěl často o studentské legii, o demonstracích studentů, atd. Také i v pokročilém již stáří živě a poutavě vypravoval o prázdninových příhodách v lesích a na rybnících Vomických se sběhlých. Na studiích musil často strádati a sám se částečně hodinami vydržovati.

V r. 1856 byl promován na doktora lékařství a 1. května 1857 usadil se v Rosicích, kdež působil až do své smrti, přes to že v letech 1882—92 bydlil ve Zbejšově; bylť hledaným odborníkem v lékařství. Časem se stal lékařem báňským, obvodním, nádražním a panským. Dlouhá léta byl předsedou spolku obvodních lékařů moravských. V bouřlivém roce 1866 přílišnou námahou o churavé sám byl po několik měsíců upoután na lůžko.

Dr. Franz byl mužem čistého charakteru, zanícen vždy pro vše dobré a krásné; náležel k oněm mužům idealním, kteří v době probuzení českého národa prodchnuti jsouce ryzí láskou vlasteneckou dovedli svojí mravní silou získávati víc a více přátel myšlence spravedlnosti národní a tak obrodili celý náš český život. Již v letech šedesátých byl Dr. Franz vynikajícím buditelem, řídil prvé volby do zemského sněmu a na mnohých táborech hájil mocným slovem svým nezadatelná práva zuboženého lidu českého, jemuž byl cele

oddán; r. 1871 konán byl tábor lidu u sv. Trojice v Rosicích, jehož se súčastnilo na 4000 lidí. Vůdce Franz byl hotov obětovati národu i svoji existenci. I v Brně býval předsedou volební komise.

Po celý život jevil Dr Franz neobyčejný zájem o školu. Po krutých bojích odrazil nebezpečí germanisace Rosic, jež hrozilo zamýšleným zřízením školy utrakvistické, ač proti sobě měl horní správu ze Zastávky, neuvědomělé a závislé občany — i vládu. Ke jménu jeho poutá se rozkvět škol zdejších; byl od r. 1871 místopředsedou a od r. 1886 předsedou místní školní rady a za něj zbudovány byly nové školy. Jevil opravdovou lásku k dětem, chodíval často do školy i do tříd za vyučování, a sám poučoval děti na vycházkách do přírody. Vždy zastával se zájmů učitelských a podporoval učitele v obtížném jich díle výchovném, když nerozumní rodičové kladli jim různé překážky. Všechny svoje děti vychoval v duchu ryze českém.

R. 1865 založil v Rosicích čtenářský spolek, kde míval často přednášky, obzvláště z věd přírodních. Podporoval i jiné spolky vědecké, zábavné, lidumilné i ušlechtile zábavné.

Jako lékař měl příležitost poznati skutečný život rodinný lidu dělného a bídu chudiny hleděl kde mohl mírniti. Nejvíce pak ho těšívalo uznání, díky a vděčnost lidu pracujícího.

Dr. Franz býval denně na radnici, s takovým zájmem staral se o záležitosti obecní. Všeobecnou důvěrou povolán byl do sboru obecních starších, později byl I. radním a 26. dubna 1896 byly mu činěny ovace pro jeho zásluhy a oblibenost při odevzdání diplomu čestného občanství Rosic. Též Zbejšov a mnohé jiné spolky zvolily jej svým čestným členem a dále vyznamenán byl zlatým křížem záslužným s korunou. Byl činným též literárně a psával vědecká pojednání do lékařských časopisů českých i německých.

Dr. Franz dbal vždy v prvé řadě o blaho svých bližních, o blaho národa, byl vzácnou povahou, byl celým člověkem a proto zachována mu buď čestná paměť nás i budoucích.

Šťasten býti a jiné blažiti — toť úkolem člověka.
(Bolzano.)

MUDr. Ferdinand Katolický působil v Rosicích jako lékař od r. 1855 až 1901, kdy 6. března zemřel. Velikou svoji sbírku nerostů (na 4000 čísel) prodal Zemskému museu Františkovu v Brně za 2600 K. Byl znám svojí lidumilností.

Ferdinand Bednář narodil se 19. října 1862 v Pendrově č. 32; otec jeho Šebestián byl mistrem bednářským. Vystudovav, byl učitelem v Babicích a Silůvkách, načež byl jmenován c. k. cvičným učitelem na ústavě učitelském v Kroměříži. Zemřel 12. června 1907 jako c. k. okresní dozorce školní v Třebíči. Pro spravedlnost byl obliben.

V Rosicích se narodili:

Julius Skutecký, rada zemského soudu v Opavě.
MUDr. Karel Franz, c. k. vrchní štábní lékař v Vídni.
Dr. Karel Dienelt v Opavě.
MUDr. Hynek Světlík, praktický lékař v Hrušovanech.
Dr. Theodor Rahn.
Karel Želenský (Drápal), člen Nár. divadla v Praze.
Emil Kolář, ředitel měšťanských škol v Židenicích.
Matěj Mertens, nadučitel v Újezdě.
Robert Svoboda, učitel v Říčanech.
Frant. Svoboda, posluchač akademie ve Vídni, nadějný malíř.

ROSICŮM.

Věnuje H. Táborský-Rosický.

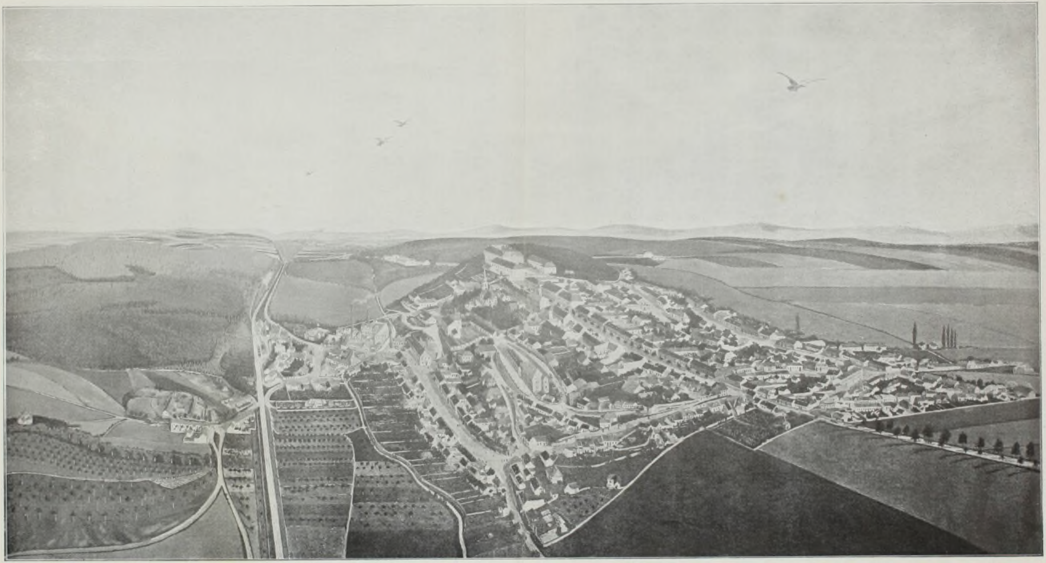
Rosice mé, Rosice mé!
Nad Bobravou na výšině,
k nebeské se klenbě vine
město nové — město mé,
dávnou slávou věnčené,
a toto tak krásné město,
Rosicemi zove se.

Rosice mé, Rosice mé.
Ve Vás zrozen jsem a chován,
Vám matičkou svou odchován,
Vám mám žít v každé době,
v blahu i v živlu zlobě,
Vy máte být vždycky mé,
rodiště mé jediné.

Rosice mé, rodiště mé.
Vám chci tedy jenom žíti
Vaší slávou se zdobiti
Vám chci žít i umírat,
Vás jenom vždy milovat,
neboť vy jste povždy drahým
rodištěm mým jediným.

OBRAZY:

OBSAH:

Obr. 1. **Pohled na Rosice s ptačí perspektivy.** (Dle obrazu Jak. Svobody.)